

Nan Ammay Ay Chamag Ay Insurat Juan Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nangisurat as nan nauy Ammay ay Chamag at hi Juan ay anak cha Zebedeo kan Salome ay i-Galilea. Usa hiya as nan hinpuru ya chuwa ay disipulus Jesus ya nan enmon-ona ay inmunud kan Jesus (1:37-40). Wacha us hiya as nan natuyan Jesus as nan koros (19:26-27). Ngem uray mu hiyasa, chaan lenayad Juan ay nangifiaka as nan mismu ay ngachana. Isunga ngenadnana nan achorna as “nan chiyuy disipulu ay laylaychun Jesus” (13:23, 19:26, 21:7, 20) winnu “nan chiyuy usa pay ay disipulon Jesus” (1:37-40; 20:2).

Insurat Juan nan nauy ay liblu, tay laychuna ay afuro-tun nan mamasa ay hi Jesus nan Cristo ay Anak Apo Dios, ya kiapú as nan omafurotana kan hiya, mawad-an hiya as fiyag ay maid patingkiana (20:31).

Enlapuna ay nangisurat as nan nauy liblu babaen as nan nangepaneknekana ay hi Jesus nan Kalen Apo Dios ay nunfialin as taku. Kiapú ta assessa, nan munfiasa at makaammu as nan maepangkep as nan kenadios ya numnum Apo Dios ay Ama takú. As nan turuyna, enpailan Juan nan nauycha pitu ay nakaskaschaaw ay sinyar ay enamaan Jesu Cristo ta epaneknek Jesus nan kenadiosna: nan nangepafialinana as nan chanum as fiayas (2:1-11), nan nangepaammayana as nan potot nan ap-apu (4:46-54), nan nangepaammayana as nan usa ay laraki ad Betsata (5:1-18), nan namakanana as nan leman lifu ay tataku (6:6-13), nan nanaranana as nan oson nan chanum (6:16-21), nan nangepaammayana as nan nafurag (9:1-7),

ya nan nangtakuwana kan Lazaro manipud as nan utúy (11:1-45).

Insurat us Juan nan maepangkep as nan kenarkalen Jesus ay maepangkep as nan kenadidosna ya nan chunon Jesus ay entalek Apo Dios ay Amana. Nan usa ay kenaukialiyan Jesus as nan mun-is-isuruwana at nan mangos-osarana as maepadpachongan, ay kaman as nan nauycha: Hiya nan tit-iwa ay makan (6:35), silaw (8:12; 9:5), sungkohan (10:7), charan (14:6), ya puon chi ubas (15:1).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Liblu

Nan Kali Ay Nunfialin As Taku 1:1-18

Hi Juan Ay Fumufunyang Ya Nan Omona Ay Disipulus
Jesus 1:19-51

Nan Nun-is-isuruwan Jesus As Nan Tatakú 2:1-12:50

Nan Nun-is-isuruwan Jesus As Nan Disipulusna As Nan
Anongos Ay Urkiwna 13:1-17:26

Nan Natuyan Jesus 18:1-19:42

Nan Natakúwan Jesus Manipud As Nan Utúy Ya Nan
Nunpail-ana 20:1-21:25

Nan Kali Ay Nunfialin As Taku

¹ As nan laplapuna, sakbay mafiayang nan luta, nawawacha at nan Kali.* Nan nauy Kali ay hi Cristo at kadwan Apo Dios, ya hiya at Apo Dios ay mismu. ² Hi tona ay Kali at kadwan Apo Dios nunlapu ad maliyam. ³ Nan am-in ay wacha at finayang Apo Dios babaen kan hiya, ya mu achi babaen kan hiya at maid usa as nafiayang.† ⁴ Hiya nan kurpuwan chi fiyag, ya nan nauy ay fiyag at hiyana

* 1:1 Nan kali at hiya nan mangammuwan as nan wacha as numnum. Isunga nan laychun ay kanan nan Kali ay hi Cristo at hiya nan mangammuwan nan tatakú as nan numnum Apo Dios. † 1:3 Gen. 1:1; 1 Co. 8:6; Col. 1:16-20

nan silaw ay manilaw as nan numnum nan tatau. ⁵ Nan silaw at silawana nan ngongot, ya achi poros amisun nan ngongot nan silaw.

⁶ Wacha nan usa ay taku ay finaor Apo Dios ay nan ngachana at Juan. † ⁷ Enmali ay uy mangepaneknek as nan maepangkep as nan nauy silaw ta am-in ay tatau at omafurotcha koma babaen kan hiya. ⁸ Hi Juan ay mismu at fiakun hiya nan chiyuy silaw. Enmali yangkiay ay uy mangepaneknek as nan maepangkep as nan chiyuy silaw.

⁹ Nan tit-iwa ay silaw ay manilaw as nan numnum nan am-in ay tatau at cha omali asna's luta. ¹⁰ Asna's luta nan nawawad-anana, ya am-in ay wacha hena at finayang Apo Dios babaen kan hiya. Uray mu hiyasa, nan tatau at kuncha challu chaan enmatonan hiya. ¹¹ Enmali henan mismu ay ilina, ngem chaan enawat nan kakailiyana hiya. ¹² Ngem am-in ay nang-awat ya enmafurot kan hiya at chicha nan nangichatana as kalibfengan ay munfialin as an-ak Apo Dios. ¹³ Nan kiapón nan nunfialinancha as an-ak Apo Dios at fiakun nan naiyankancha as nan chanakchakorcha winnu fiakun kiapú as nan pangkep nan hen-asawa ay mawad-an as anak, ngem kun at babaen as nan pannakafialin Apo Dios.

¹⁴ Nan Kali at nunfialin as taku ya nakiili kan chakami. Naila nan grasyana as nan am-in ay en-enatna, ya am-in nan infiagfiakiana at tit-iwa. Inilami nan kaichayawana ay inchat Amana kan hiya ay us-usa ay Anakna.

¹⁵ Hi Juan at penaneknekana nan maepangkep as nan hana Kali. Infukiawna, “Hi tona nan infiakiak kan chakayu un, ‘Nan cha umunud kan ha-un at am-amud mu ha-un, tay nawawacha hiya sakbay maiyanakak.’ ” ¹⁶ Kiapú as nan ongoongor ay sug-angna, kanayon ay somabsafi nan bendisyona kan chitaku am-in. ¹⁷ Tay nan Lintig at

† 1:6 Luc. 1:5-25

enpakaammon Apo Dios babaen kan Moises, ngem nan grasyana ya nan kenatit-iwa maepangkep kan hiya at enpakaammuna babaen kan Jesu Cristo. ¹⁸ Maid poros nakaila kan Apo Dios mu achi yangkiay nan us-usa ay Anakna ay Dios mismu ay kadwan Amana. Hiya nan nangepakaammu as nan maepangkep kan Amana as nan tataku.

Nan Nun-ekaskasabaan Juan Ay Fumufunyang

(Mat. 3:1-12; Mar. 1:1-8; Luc. 3:1-18)

¹⁹ Hiyana nan penaneknekan Juan as nan papachi ya as nan chiyuycha Levita ay finaor nan anap-apon chi Judio ad Jerusalem ay uy manarudsud kan Juan mu anan ngachana. ²⁰ Chaan ensaot Juan, ngem kuna at inpuđu kan chicha un, “Fiakun ha-un nan Cristo.”[§]

²¹ Senarudsudcha, “Ngachanmu ngay ngarud? Ay he-a hi Elias?”*

“Fiakun,” ensongfiat Juan.

“Ay he-a nan Pomapadtu ay sasad-unmi?”† senarudsudcha kasin.

“Fiakun,” ensongfiatna.

²² Kenalicha kan Juan, “Ayu man paat ifiakiam mu anan ngachanmu. Masapor wachay esongfiatmi as nan chiyuycha nangifiaor kan chakami. Anan ngachanmu tit-iwa?”

²³ Tinumfor hi Juan babaen as nan nangifiag-ana as nan enpadton Isaias, “Ha-un nan kalen nan cha mangifug-fukiaiw henan disyerto un, ‘Munlutkunyū nan ayun nan Apo.’”‡

§ 1:20 Jn. 1:41. “Cristo” as nan kalen chi Griego winnu “Mesias” as nan kalen chi Hebreo. Nan laychuna ay kanan at nan chinutokan Apo Dios ay muntoray.

* 1:21 Mat. 11:14 † 1:21 Deut. 18:18-20 ‡ 1:23 Isa. 40:3; Mar. 1:2-3; Luc. 3:4-6

²⁴ Angkiay ya nan chiyuycha finaor nan chiyuycha Fariseo at senarudsudcha kan Juan, ²⁵ “Adchi ngay t’uyka munfunyag mu fiakun he-a nan Cristo winnu hi Elias winnu nan chiyuy pomapadtu?”

²⁶ Tinumfor hi Juan, “Funyakiak chakayu as chanum, ngem wacha kan chakayu nan achiyu am-ammu. ²⁷ Hiya nan cha umunud kan ha-un, ya achiyak poros maekari ay mangfokat as kiarot nan sapatosna.” ²⁸ Enommat chaná am-in ad Betania as apét fomokfoknakian nan urkiw as nan usa ay chumang nan wawwang ay Jordan ay cha munfunfunyakian Juan.

Nan Korderon Apo Dios

²⁹ As nan kafikiatana, inilan Juan hi Jesus ay cha omali kan hiya, ya kanana, “Nauy nan Korderon Apo Dios ay mangan as fiasfiasor nan katakutaku! ³⁰ Hi tona nan infiakiak ay cha umunud kan ha-un ay am-amud mu ha-un, tay nawawacha hiya sakbay maiyanakak. ³¹ Uray ha-un at achek us am-ammu hiya ad kasin, ngem en-maliyak ay mangfunyag as nan tataku as chanum ta hiyasa nan maepakaammuwana kan chakayu ay kianak Israel.” ³² Nauy nan pammaneknek Juan, “Inilak nan Espiritu Santo ay kenomsop ay kaman karopati ay nurpu ad chaya ya nayaschi kan hiya. ³³ Ha-un mismu at achek am-ammu hiya. Ngem hi Apo Dios ay nangifiaor kan ha-un ay mangfunyag as nan tataku as chanum at kenalina kan ha-un, ‘Nan ilaumtu ay komsopan ya mayayaschiyan nan Espiritu Santo at hiya nan mangfunyagtu as nan tataku as Espiritu Santo.’ ³⁴ Inilak sa tit-iwa, at paneknekak kan chakayu ay hiya nan Anak Apo Dios.”

Nan Omona Ay Disipulus Jesus

³⁵ As nan kafikiatana, nangatakchug hid-i kasin cha Juan ya nan chuwa ay disipulusna. ³⁶ Kun pay inilan

Juan hi Jesus ay cha mar-os, kenalina, “Chiyuy nan Korderon Apo Dios!”³⁷ Chinngor nan chiyuycha chuwa ay disipulus Juan nan kenalina, at inmunudcha kan Jesus.³⁸ Nunsakong hi Jesus, ya inilana chicha ay cha umunud kan hiya. Angkiay senarudsudna kan chicha, “*Ay wachay chayuy anapun?*”

“Rabbi, ay chaud man paat nan mamagyanam?” Ensongfiatcha. (Nan laychun ay kanan nan Rabbi at “Misturu”).

³⁹ Kenalen us Jesus, “*Akayu ta ilaunyu.*” Isunga nakiuycha kan hiya, at inilacha nan mamagyanana, nakepagyancha kan hiya as nan hana ay urkiw, tay alas kuwatro as nan makiayud.

⁴⁰ Hi Andres ay sunúd Simon Pedro at hiya nan usa as nan chiyuycha chuwa ay nanngor as nan infiakian Juan ya nakiuy kan Jesus. § ⁴¹ Uy enanap Andres omona hi Simon ay sunúdna. Kuna pay inila, kenalina kan hiya, “Nadananmi nan Mesias.” (Nan laychun ay kanan nan Mesias at Cristo.) ⁴² Angkiay ya intun-udna hi Simon kan Jesus.

Entoongan Jesus hi Simon, ya kanana, “*He-a hi Simon ay potot Juan. Mangadnankantu as Cefas.*” (Nan laychuna ay kanan at Pedro.)*

Nan Nangayakian Jesus Kan Cha Felipe Kan Natanael

⁴³ As nan kafikiatana, ninumnum Jesus ay umuy ad Galilea. Ininchanana hi Felipe, ya kanana kan hiya, “*Aka, unuchunak.*” ⁴⁴ Hi Felipe at i-Betsaida ay kailiyan cha Andres kan Pedro.

⁴⁵ Naanapan Felipe hi Natanael, ya infiakiana kan hiya, “Ininchananmi nan chiyuy taku ay insurat Moises as

§ 1:40 Mat. 4: 18-22 * 1:42 Nan Cefas ya Pedro ay ngachan at munpachong ay fiatu nan laychuna ay kanan.

nan liblon chi Lintig ya nan insurat us nan chiyuycha pomapadtu. Hiya hi Jesus ay i-Nazaret ay potot Jose.”

⁴⁶ Angkiay ya kenalen Natanael kan hiya, “Ay wacha ngun paat chi ammay ay murpu ad Nazaret?”

“Aka at kayya ta ilaum!” kenalen Felipe.

⁴⁷ Kun pay inilan Jesus hi Natanael ay cha omali kan hiya, infiakiana nan maepangkep kan hiya, “*Nauy nan tit-iwa ay kianak Israel ay maid poros kenasikap kan hiya.*”

⁴⁸ As nan hiyachi, kenalen Natanael kan Jesus, “Anan nangammuwam kan ha-un?”

Tinumfor hi Jesus, “*Inilak he-a as nan puon nan kaiw ay igos sakbay ayakian chaká kan Felipe.*”

⁴⁹ Tinumfor hi Natanael, “Misturu, he-a payat nan Anak Apo Dios! He-a nan Aren nan Israel!”

⁵⁰ Tinumfor hi Jesus, “*Enmafurotka o-ngun kiapú ta kenalek un inilak he-a as nan puon nan kaiw ay igos. Ilaumtu nan ongoongor ay nakaskaschaaw ay ommat mu nan nauy-cha.*” ⁵¹ Angkiay ya kenalen Jesus kan chicha, “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay ilaunyuntu ad chaya ay kaman nanatkafian ya nan angheles Apo Dios ay cha um-umuy ya cha komkomsop as nan Naepadtu ay Anak chi Taku.*”†

2

Nan Chuyas Ad Cana

¹ Kun pay inmuy chi chuwa ay urkiw, wacha nan chuyas henan ili ad Cana henan probinsiya ay Galilea. Wacha hid-i hi enan Jesus. ² Naayakian us cha Jesus ya nan disipulusna ay makichuyas. ³ Kun pay nam-in nan fiayas, kenalen enan Jesus kan hiya, “Nam-in at nan fiayascha.”

⁴ Kenalen Jesus kan Maria, “*Ammi, achiyak ud-ay fifiyangan, tay nan timpok ay mangtongpar as nan planon Apo Dios at chaan pay omali.*” ⁵ Kenalen enana as nan chiyuycha

† 1:51 Gen. 28:12

mafiabfiaor, “Atunyu nan uray ngachana ay ifiakiana kan chakayu.”

⁶ Wacha hid-i nan nunkaesaad ay unum ay anad-achan ay panannu ay naamma as fiatu ay natotorwan as ifuru, tay wacha nan iniili ay ukialen chi Judio maepangkep as nan ustu ay atun ay munfuru.* Nan usa ay panannu at ittuna nan kiayud hinfialilis ay chanum. ⁷ Kenalen Jesus as nan chiyuycha mafiabfiaor, “*Punuwunyu nan hanacha panannu as chanum.*” Pinnucha tit-iwa am-in. ⁸ Angkiay ya kenalina kan chicha, “*Pomaok kayu as nan hana chanum, ya iyuyyu as nan manganongnongnong as nan nauy chuyas.*” Inyuycha tit-iwa.

⁹ Angkiay ya tenamtaman nan manganongnongnong as nan chuyas nan chanum ay nunfialin as fiayas. Achina ammu nan nurpuwana, ngem nan chiyuycha mafiabfiaor ay penmaok as nan chanum at chicha nan nangammu. Isunga enayakiana nan chiyuy chinmuyas ay laraki, ¹⁰ ya kanana kan hiya, “Nan iniili ay ukialen nan tataku at epaikopcha omon-ona nan am-ammay ay fiayas, ya kun pay chakus enpapas nan mangili ay inmikop, ichatcha nan achi am-ammay ay fiayas. Ngem he-a at intupugmu nan am-ammay ay fiayas inkiana ad wani.”

¹¹ Nan enat Jesus ad Cana ad Galilea at hiyana nan enmon-ona ay nakaskaschaaw ay sinyar ay nangepailana as nan kaichayawana, at kaskasin enmafurot nan disipulusna kan hiya. ¹² As nan narpasan nan chuyas, inmuy hi Jesus ad Capernaum ay kadwana cha enana, nan susnúdna, ya nan disipulusna. Hid-i nan nagyanancha as kaat ay urkiw.

*Nan Nangepak-akan Jesus As Nan Mun-el-elaku As Templo
(Mat. 21:12-13; Mar. 11:15-17; Luc. 19:45-46)*

* 2:6 Mar. 7:3

¹³ As nan kiayud umchanaan nan Fiastan chi Judio ay makali un Munlausan, enmabrat cha Jesus ad Jerusalem.

¹⁴ Sinungkop hiya as Templo, ya ininchanana nan tatakua ay cha mun-el-elaku as fiaka, karnero ya karopati,[†] ya nan chiyuycha munsoksokat as siping ay nangatokor.

¹⁵ Isunga nun-amma hi Jesus as saplet ay tali, ya enpakakna manipud as nan Templo nan am-in ay mun-el-elaku, ya enafugna nan karnero cha ya fiakacha. Inwakletna us nan siping nan chiyuycha munsoksokat as siping, ya enlokabfuna nan lamesaancha. ¹⁶ Kenalina as nan chiyuycha mun-el-elaku as karopati, “*Ipitiwyu at am-in chaná! Achiyu man munfialinun nan afong Amak as mun-el-elakwan!*” ¹⁷ Nanumnum nan disipulusna nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Nan mangesasaketak as nan afongmu at hiya nan ekatuyku.”[‡]

¹⁸ Kiapú as nan enat Jesus, kenalen nan anap-apon chi Judio kan hiya, “Ngachana nan nakaskaschaaw ay sinyar ay atum as mangepail-am kan chakami ay wachay kalibfengam ay mangekaman as nan nauycha?”

¹⁹ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Okrangunyu nan nauy Templo, at kiaufoktu as kun turu ay urkiw.*”

²⁰ Angkiay ya kenalen nan chiyuycha Judio kan hiya, “Opat puru ya unum ay tawwun nan nakiaufian nan nauy ay Templo, ya kanam un kun turu ay urkiw chi mangkiaufiam kasin?” ²¹ Ngem nan templo ay kenalen Jesus at hiya nan achorna. ²² Isunga as nan natakuwan Jesus manipud as nan utúy, ninumnum nan disipulusna nan nauy kenalina. Angkiay ya enafurotcha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ya nan infiakian Jesus.

Ammon Jesus Nan Numnum Nan Tataku

[†] 2:14 Nan nauycha animar at maichaton kan Apo Dios. [‡] 2:17 Sal. 69:9

²³ As nan nakifiastaan Jesus ad Jerusalem, ongorcha nan enmafurot kan hiya as nan nangil-ancha as nan chiyuycha nakaskaschaaw ay sinyar ay enatna. ²⁴ Ngem chaana entalek nan achorna kan chicha, tay aammuna nan numnum nan tatau. ²⁵ Achi kis-an wacha nan mangepaneknek kan hiya as nan maepangkep kan chicha, tay hiya mismu at aammuna nan wacha as numnumcha.

3

Cha Jesus Kan Nicodemo

¹ Wacha nan usa ay membron nan bunggoy chi Fariseo ay nan ngachana at Nicodemo ay ap-apon chi Judio. ² As nan henlafi, inmuy hiya kan Jesus, ya kanana, “Misturu, ammumi ay usaka ay mun-isursuru ay infiaor Apo Dios, tay maid makaekaman as nan nauycha nakaskaschaaw ay sinyar ay cham at-atun sukúd wacha hi Apo Dios kan hiya.”

³ Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. Maid maetapi henan muntorayan Apo Dios sukúd maiyanak kasin.*”

⁴ Senarudsud Nicodemo kan hiya, “Anuy man atun nan taku ay kasin maiyanak mu chakus at narakay? Ay kun mafialin ay kasin sungkop as nan puton enana ta maipidwa ay maiyanak? Achi met!”

⁵ Tinumfor hi Jesus, “*Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. Maid maetapi henan muntorayan Apo Dios sukúd maiyanak as chanum ya as Espiritu Santo.** ⁶ *Nan maiyanak as taku at taku challu, ya nan maiyanak as Espiritu Santo at naespirituwan.* ⁷ *Achika koma maschaaw as nan nangaliyak kan he-a un masapor maiyanak kayu kasin.* ⁸ *Nan angin at umuy as kumpurmi ay ay-ayana. Chungrum nan atifungugna, ngem achim ammu*

* 3:5 Mat. 3:11; Mar. 1:8; Luc. 3:16

nan nurpuwana winnu ay-ayana. Assesa us nan chunon nan Espiritu Santo as nan am-in ay tatakú ay maiyanak kasin.”

⁹ Senarudsud kasin Nicodemo kan hiya, “Anan atun man tona ay ommat?”

¹⁰ “Ayokayong!” kenalen Jesus. “Usaka met ay misturon nan chiyuycha kianak Israel, ya achim pay laing maawatan na? ¹¹ Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. Ifiakiami nan ammumi ya paneknekanmi nan inilami, ngem kunyu achi awatun nan pammaneknekmi. ¹² Mu hiyasa ay nan ifiakiak maepangkep as nan wacha asna's luta at achiyu afurotun, anan atunyu ay mangafurot mu ifiakiak nan maepangkep as nan wacha ad chaya? ¹³ Maid pay inmuy ad chaya omangkiay nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay kenomsop ay nurpu ad chaya. ¹⁴ Kaman as nan nangetag-uyan Moises as nan inur-urug ay kianfiang as nan tukud henan disyerto,† masapor us assesa nan maekaman as nan Naepadtu ay Anak chi Taku ¹⁵ ta nan uray ngachana ay omafurot kan hiya at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana.”

¹⁶ “Kiapú ta laylaychun Apo Dios as solet nan tatakú asna's luta, inchatna nan us-usa ay Anakna‡ta nan uray ngachana ay omafurot kan hiya at achi machusa ay maisiyan kan Apo Dios, ngem mawad-an as fiyag ay maid patingkiana. ¹⁷ Tay chaan finaor Apo Dios nan Anakna asna's luta ta keddengana ay manusa as nan tatakú, ngem kuna at finaor ta maesarakancha babaen kan hiya. ¹⁸ Nan taku ay omafurot kan hiya at achi makeddengana ay machusa. Ngem nan taku ay achi omafurot at chakus naokóm ay machusa, tay chaana enafurot nan us-usa ay Anak Apo Dios.§

¹⁹ “Hiyana nan kiapón nan maokománcha: Enmali nan silaw ay manilaw as numnum nan tatakú asna's luta, ngem lenaylayadcha nan ngongot mu nan silaw, tay mangotettet nan chacha atuaturun. ²⁰ Tay nan ngachana ay cha mangekamkaman

† 3:14 Num. 21:4-9 ‡ 3:16 Jn. 1:14; 1 Jn. 4:9 § 3:18 Mar. 16:16; Jn. 5:24

as mangotettet at kaiingorna nan silaw. Achina laychun ay maesnop as nan silaw, tay achina laychun ay maepaila nan mangotettet ay chana atuaton. ²¹ Ngem nan taku ay cha mangekamkaman as tit-iwa at maesnop as nan silaw ta maepaila ay ustuy ay nan chana at-atun at nurpu kan Apo Dios.”

Nan Nangifiag-an Juan As Nan Maepangkep Kan Jesus

²² As nan narpasan tona, inmuy hi Jesus ya nan disipulusna henan probinsiya ay Judea. Hid-i nan nayaschiyan-cha ay nunfunfunyag.* ²³ Hi Juan us at cha munfunfunyag ad Enon ay sag-un nan Salim, tay ongor chi chanum hid-i. Chacha um-umuy nan tataku kan hiya, ya chana funfunyakan chicha. ²⁴ As nan hiyachi, chaan pay naifiarud hi Juan.

²⁵ Nunlapuy sososek nan disipulus Juan ya nan usa ay Judio maepangkep as nan panagcharos.† ²⁶ Isunga inmuycha kan Juan, at kenalicha, “Misturu, ay manumnummu nan chiyuy taku ay kadwam as nan usa ay chumang nan wawang ay Jordan, nan chiyuy pay challu penaneknekam kan chakami? Cha munfunfunyag hiya, ya chacha um-umuy am-in chi tataku kan hiya.”

²⁷ Tinumfor hi Juan, “Maid saad as nan fiyag ay maawat chi taku sukúd ichat Apo Dios kan hiya. ²⁸ Chakayu ay mismu nan mangepaneknek as nan kenalek un, ‘Fiakun ha-un nan Cristo, ngem infiaorak ay mangon-ona mu hiya.’ ²⁹ Nan nauy at maepachong as nan chuyas nan chumuyas ay laraki ya nan chumuyas ay fiafiai. Nan kiayyum nan chumuyas ay laraki at hiya nan mangenongnong as nan sakiana as nan chuyas. Munsusuud ya chumngor hiya as nan munfiangchan nan chumuyas ay laraki. Kuna

* 3:22 Jn. 4:2 † 3:25 Mu maepangkep as panagcharos, nan chiyuycha Judio at ongor chi lintigcha maepangkep as nan mangorasancha as achorcha ya nan osaruncha ay mangan ta maekaricha ay mangchaychayaw kan Apo Dios.

pay chungrun nan kalina, ongor nan lagsakna. Assesantu nan lagsakku, tay ha-un nan maepachong as nan hana kiayyum. ³⁰ Masapor omam-amud hiya, ya ha-un at masapor omap-apuchak.”

Nan Naepadtu Ay Anak Chi Taku

³¹ Nan omali ay murpu as ngatu at nangatngatu as nan am-in. Nan chiyuy murpu asna's luta at kun challu asna's luta nan kawad-ana, ya nan chana apaapatun at maepangkep yangkiay as nan wacha asna's luta. Ngem nan omali ay murpu ad chaya at hiya nan nangatngatu as nan am-in. ³² Paneknekana nan inilana ya chinngorna, ngem kun maid omafurot as nan pammaneknekna. ³³ Nan taku ay omafurot as nan pammaneknekna at penaneknekana ay tit-iwa nan kenalen Apo Dios. ³⁴ Tay nan infiaor Apo Dios at ifiakiana nan kalen Apo Dios, tay inchat Apo Dios kan hiya nan am-in ay pannakafialin nan Espirituna. ³⁵ Nan Dios Ama at laylaychuna nan Anakna, ya am-in ay ka-ichin at inpurangna kan hiya. ³⁶ Nan uray ngachana ay omafurot as nan Anakna at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana. Ngem nan achi mangtongpar as nan Anakna at achi mawad-an as fiyag, ngem kun at mawad-an as nan ichusan Apo Dios in-inkiana.

4

Hi Jesus Ya Nan Fiafiai Ay I-Samaria

¹ Chinngor nan chiyuycha Fariseo ay ong-ongor chi cha aw-awisun ya funfunyakian Jesus as papasorotna mu hi Juan. ² Ngem nan kenatit-iwana at chaan nunfunfunyag hi Jesus mismu, ngem kun at nan disipulusna yangkiay.

³ Kun pay naammuwan Jesus ay chinngor nan chiyuycha Fariseo na, nak-ak hiya ad Judea ya nunfiangad ad Galilea. ⁴ As nan hiyachi, masapor mar-os hiya henan

probinsiya ay Samaria. ⁵ Inumchan cha Jesus ad Sicar ay usa ay ili ad Samaria ay achi achawwi henan luta ay enpatawid Jacob kan Jose ay pototna.* ⁶ Wacha hid-i nan fufun chin Jacob. Kun pay nabray hi Jesus ay nanarcharan, tenmikor hiya as nan fianang nan fufun. Kiayud munkiawa as nan hiyachi. ⁷ As nan hiyachi, enmali ay somakchu nan usa ay fiafiai ay i-Samaria. Kenalen Jesus kan hiya, “*Ettanak pay as ikopok?*” ⁸ Kun pay nan disipulus Jesus at inmuycha henan ili ta uycha lomaku as kanuncha.

⁹ “Ha? Kunka cha Judio ya, anuyka kumchaw as ikopum kan ha-un ay fiafiai ay i-Samaria?” ensongfiat nan fiafiai. (Tay nan chiyuycha Judio at achicha makekadjadwa as nan chiyuycha i-Samaria.)†

¹⁰ Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Mu naammuwam koma nan ichat Apo Dios ya mu ngachana nan cha kumchaw as ikopuna kan he-a, kumchawka koma kan hiya, at ettan chaká as chanum ay umichat as fiyag.*”

¹¹ Kenalen nan fiafiai, “Sir, maid met kayong esakchom, ya nan fufun at narosong. Ay chaud ngay nan omor-am as nan hana chanum ay umichat as fiyag? ¹² Ay am-amudka mu nan kaap-uan takú ay chin Jacob? Hiya met nan nangepatawid as nan nauy fufun kan chakami, ya hena us nan inmig-ikopana patí nan an-akna ya nan chiyuycha taroncha.”

¹³ Kenalen Jesus, “*Nan am-in ay umikop as nan nauy ay chanum at masketan kasin.* ¹⁴ *Ngem nan uray ngachana ay umikop as nan chanum ay ichatku kan hiya at achintu poros masmasketan. O, nan chanum ay ichatkuntu kan hiya at*

* 4:5 Gen. 33:19; 48:21-22; Jos. 24:32 † 4:9 As nan tapina ay manuskritu at kanana, “Tay nan chiyuycha Judio at achicha os-osarun nan umig-ikopan nan chiyuycha i-Samaria.”

munfialin as ugwor as achorna ay achi makmak-et ay umichat as fiyag ay maid patingkiana.”

¹⁵ Chinawat nan fiafiai kan hiya, “Sir, ichatmu pay na ngarud ay chanum kan ha-un ta achiyak kasin masmas-ketan, winnu omar-ali hena ay somakchu.”

¹⁶ Kenalen Jesus kan hiya, “Uymu ayakian hi asawam, at munfiangadka hena.”

¹⁷ “Maid met kang asawak,” ensongfiat nan fiafiai.

“Tit-iwa met nan kenalem ay maid asawam,” kenalen Jesus.

¹⁸ “Namen lemaka ay enmasawa, ya fiakunmu asawa nan laraki ay enteteponmu ad wani. Tit-iwa nan infiakiam kan ha-un.”

¹⁹ “Sir,” kenalen nan fiafiai, “madlawku ay usaka payat ay pomapadtu! ²⁰ Nan kaap-uanmi met ay i-Samaria at henan nauy ay chuntug nan nunchaychayawancha kan Apo Dios, ngem chakayu ay Judio at kananyu un masapor ad Jerusalem nan munchaychayawan takú.”

²¹ “Ammi,” ensongfiat Jesus, “afurotum nan kanak ay omalintu nan timpu ay fiakun hena ay chuntug winnu ad Jerusalem nan munchayawanyu kan Dios Ama. ²² Chakayu ay i-Samaria at achiyu am-ammu nan chayu chaychayawun. Chakami ay Judio at am-ammumi nan chami chaychayawun, tay kan chakami nan nurpuwan nan omesarakan. † ²³ Uray mu hiyasa, cha omali nan timpu, ya nauy at ad wani ay nan chiyuycha tit-iwa ay manangchaychayaw kan Dios Ama at munchaychayawchantu kan hiya babaen as nan Espirituna ya maiyunud as nan kenatit-iwa, tay chatona nan laychun Apo Dios ay munchayaw kan hiya. ²⁴ Hi Apo Dios at Espiritu ngamin, ya nan chiyuycha manangchaychayaw kan hiya at masapor munchaychayawcha babaen as nan Espirituna ya maiyunud as nan kenatit-iwa.” Hiyana nan kenalen Jesus.

† 4:22 Sal. 147:19-20; Isa. 2:3; Rom. 3:1; 9:3-5

²⁵ Kenalen nan fiafiai kan hiya, “Ammok ay omalintu nan Mesias ay makali un Cristo. As nan omaliyana, epakaammunantu kan chitaku nan am-in.”

²⁶ Tinumfor hi Jesus, “*Ha-un ay cha maketagtakiatfor kan he-a nan cham kankanan.*”

²⁷ As nan hiyachi challu, nunfiangad nan disipulusna, at naschaawcha ay nangchan kan hiya ay cha maketagtakiatfor as nan fiafiai. Ngem maid kan chicha nan nangsarudsud as nan fiafiai, “Ngachana nan laychum?” winnu nangsarudsud kan Jesus, “Adchi t'uyka cha maketagtakiatfor kan hiya?”

²⁸ Angkiay ya tenaynan nan fiafiai nan sakchuwana, ya nunfiangad henan ili. Kenalina as nan tataku hid-i, ²⁹ “Akayu kay t'uyyu ilaun nan laraki ay nangifiakia kan ha-un as nan am-in ay en-enatku. Ay fiakun ngun hiya nan Cristo?” ³⁰ Nak-akcha henan ili, ya inmuycha kan Jesus.

³¹ As nan hiyachi us, cha iyannoannong nan disipulus ay mangali kan Jesus, “Misturu, ayu manganka.”

³² Ngem kenalen Jesus kan chicha, “*Wacha nan kanok ay achiyu ammu.*”

³³ Isunga enlapon nan disipulusna ay matatakiafor, “Ay wacha ngun chi nangiyali kan hiya as makan?”

³⁴ Kenalen Jesus kan chicha, “*Nan kanok at nan mangekamanak as nan laychun nan nangifaor kan ha-un ya nan manglopasak as nan epadnuna kan ha-un.* ³⁵ Ay kun achi wacha nan kankananyu un, ‘Opat ay furan pay sakbay kaseani?’ Ilaunyu nan chiyuycha tataku. Nan nauycha tataku ay cha omali at maepachongcha as nan chiyuycha pakuy ay mafialin ay maani. ³⁶ Nan mun-ani at malagfuwan, ya nan tataku ay chicha nan maepachong as nan aniyuna at ettan Apo Dios as fiyag ay maid patingkiana. Isunga nan muntanum as kalen Apo

Dios ya nan mun-ani at munlagragsakcha ay chuwa. ³⁷ *Tit-iwa chaná ay karkali, 'Nan usa nan muntanum ya tukún nan mun-ani.'* ³⁸ *Finaorku chakayu ay mun-ani as nan chaanyu inidnuwan. Tukúncha nan nunchunu, ya ad wani maarayu nan inidnuwancha."*

³⁹ *Ongor chi i-Samaria henan hana ay ili nan enmafurot kan Jesus kiapú as nan pammaneknek nan fiafiai un, "Infiakiana kan ha-un nan am-in ay en-enatku."* ⁴⁰ *Isunga as nan enmaliyan nan chiyuycha i-Samaria kan Jesus, chinawatcha kan hiya ay makepagyan hiya kan chicha, at nagan hiya's chi as chuwa ay urkiw.* ⁴¹ *Enmongongorcha nan enmafurot kan Jesus kiapú as nan insursuruna.* ⁴² *Kenalicha as nan fiafiai, "Nan omafurotanmi ad wani at fiakun at kiapú as nan infiakiam, ngem kiapú as nan nanngoranmi ay mismu as nan kenalina. Ammumi ay hi tona nan tit-iwa ay Mangesarakan as nan tataku asna's luta."*

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Anak Chi Opisyar

⁴³ *Kun pay inmuy chi chuwa ay urkiw, nak-ak cha Jesus ad Samaria ya inmuycha henan probinsiya ay Galilea.* ⁴⁴ *Tay hi Jesus challu mismu nan nangali un achi maichayaw nan pomapadtu henan mismu ay ilina.* ⁴⁵ *As nan enmaliyan cha Jesus ad Galilea, menangilen nan umili hid-i hiya, tay inilacha nan am-in ay en-enatna as nan fiastan chi Judio ad Jerusalem as nan nakifiastaancha hid-i.*

⁴⁶ *As nan hiyachi, kasin nunfiangad hi Jesus ad Cana ay ili ad Galilea ay hid-i nan nangepafialinana as nan chanum as fiayas. Wacha nan usa ay opisyar chi governo ay nan pototna ay laraki at cha munsaket ad Capernaum.* ⁴⁷ *Kuna pay chinngor ay enmali hi Jesus ad Galilea ay nurpu ad Judea, inmuy hiya kan Jesus ya nunpasug-ang kan hiya ay chumayyu ad Capernaum ya epaammayna nan pototna*

ay kiayud matuy. ⁴⁸ Kenalen Jesus kan hiya, “*Maid challu omafurot kan chakayu sukúdyu ilaun nan nakaskaschaaw ay sinyar ay maekaman.*”

⁴⁹ “Sir,” kenalen nan opisyar, “makichayyuka man paat kan ha-un ta achi matuy nan pototku.”

⁵⁰ Kenalen Jesus, “*Komatamka. Omammay nan pototmu.*” Enafurot tit-iwa nan opisyar nan kenalen Jesus, at nunlig-wat ay kenmatam.

⁵¹ As nan chana chumayyuwan ay komatam ad Capernaum, sinib-at nan chiyuycha fiabfiaruna hiya, ya enpachamagcha ay enmammay nan pototna ay laraki. §

⁵² Senarudsud nan opisyar kan chicha mu ngachana ay uras nan enmammayan nan pototna.

Tinumforcha kan hiya, “Ad kugkia as nan ala ona as nan makiayud nan nakaan nan puchotna.”

⁵³ Haat manumnum nan aman nan onga ay hiyachi nan uras ay nangaliyan Jesus kan hiya, “*Omammay nan pototmu.*” Isunga hiya ay mismu ya am-in nan membron nan pamilyana at enmafurotcha. ⁵⁴ Hiyana nan maekadwa ay nakaskaschaaw ay sinyar ay enat Jesus ad Galilea as nan nurpuwana ad Judea.

5

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Laraki Ad Betsata

¹ As nan narpasan tona, wacha nan fiastan chi Judio ad Jerusalem, ya enmabrat cha Jesus ay nakifiasta. ² As nan sag-un chi Sungkopan chi Karnero ad Jerusalem, wacha nan nanapsong ay mun-om-omsan ay nan ngachana as nan kalen chi Hebreo at Betsata.* Naliwus as lema ay fiangsar nan hana mun-om-omsan. ³ As nan nauycha ay

§ 4:51 Nan kaachawwen nan Cana inkiana ad Capernaum at kiayud 32 kilometro. * 5:2 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at makali un Betsaida winnu Betesda.

fiangsar nan finmafiankan chi ongoongor ay munsaket ay tatakú ay kaman as nan chiyuycha nafurag, napilud ya paralitiko. [Sasad-un chatona nan munkiwiyan nan chanum, ⁴ tay komsop kanu nan anghel nan Apo mu mamingsan ya ikiwina nan chanum. Mu ngachana kanu nan omon-ona ay pomachak as nan chanum mu marpas ay maikiwi at makaan nan kumpurmi ay saket ay wacha kan hiya.]†

⁵ Wacha hid-i nan usa ay laraki ay turon puru ya waru ay tawwun chi nunsasaketana. ⁶ Kun pay inilan Jesus hiya ay finmafianak hid-i ya ammuna ay nafiayag chi saketna, kenalina kan hiya, “Ay laychum ay omammay?”

⁷ Tinumfor nan laraki ay cha munsaket, “Sir, maid met mangipuuy kan ha-un as nan nanapsong ay mun-om-omsan mu maikiwi nan chanum. As nan chak umuyan as nan maikiwiyan nan chanum, wacha at chi enmon-ona mu ha-un.”

⁸ Kenalen Jesus kan hiya, “*Tomakchugka, araum nan apragmu ya manaranka.*” ⁹ Hiya at chi ya enmammay nan laraki. Enarana nan apragna ya nanaran.

Enommat na as nan Urkiw ay Mun-iblayan, ¹⁰ isunga kenalen nan anap-apon chi Judio as nan laraki ay enmammay, “Urkiw met ay Mun-iblayan, ya achi eparufus nan Lintig takú ay cham a-aagpetun nan apragmu.”

¹¹ Ngem tinumfor nan laraki, “Infiakian met nan nangepaammay kan ha-un un araok nan apragku ya manaranak.”

¹² Senarudsudcha kan hiya, “Ngachana nan laraki ay nangali kan he-a un araum nan apragmu, ya manaranka?”

¹³ Ngem nan laraki ay enmammay at achina ammu mu

† 5:4 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at maid chaná ay versikulu.

ngachan tud-i, tay nak-ak hi Jesus ay maid nakadkadlaw kan hiya as nan ongor ay tatakú hid-i.

¹⁴ Kun pay naaw-awni as akét, ininchanan Jesus nan laraki as Templo, ya kanana kan hiya, “*Ilaum at enmam-mayka! Ikinakmu ngarud ay cha fumasofiasor ta maid kaskasin likiat as ommat kan he-a.*”

¹⁵ Nak-ak nan laraki, ya uyna infiakia as nan anap-apon chi Judio ay hi Jesus nan nangepaammay kan hiya.

¹⁶ Hiyana nan kiapúna ay enlapon nan chiyuycha Judio ay namarpalikiat kan Jesus, tay enatna na as nan Urkiw ay Mun-iblayan. ¹⁷ Ngem tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Hi Amak at achina ikinkinak ay cha munchunchunu ay mangepaila as sug-angna. Assesa us nan chak at-atun.*” ¹⁸ Kiapú as nan nauy ay infiakian Jesus, kaskasin enpapatén nan anap-apon chi Judio ay mangpatuy kan hiya, tay chaana yangkiay lenabsing nan Urkiw ay Mun-iblayan, ngem enpachongna pay nan achorna kan Apo Dios as nan nangaliyana un hi Apo Dios nan Amana.

Nan Kalibfengan Jesus Ay Anak Apo Dios

¹⁹ Kenalen Jesus kan chicha, “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan Anak at maid mafialina ay atun as nan mismu ay kalibfengana, ngem atuna nan iilauna ay cha at-atun Amana, tay mu ngachana nan atun nan Ama, atun us nan Anak.*” ²⁰ Tay nan Ama at laylaychuna nan Anak, ya am-in nan chana at-atun at enpailana kan hiya. Wacha pay nan epailana kan hiya ay kaskasin nakaskaschaaw mu nan nauycha ta maschaaw kayu.

²¹ Tay kaman as nan Ama ay takuwuna nan nunkatuy, assesa us as nan Anak ay takuwuna nan laychuna. ²² Nan Ama at maid okomuna ay tatakú, ngem am-in nan kalibfengan ay mun-okóm at inchatna as nan Anakna ²³ ta am-in ay tatakú at chayawuncha koma nan Anakna ay kaman as nan mangchayawancha as nan Amana. Nan taku ay achi munchayaw as nan Anak at achina us chayawun nan Ama ay nangifiaor kan hiya.

²⁴ “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan taku ay manngor as nan kalek ya omafurot as nan nangifiaor kan ha-un at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana. Achintu maked-dengan hiya ay machusa, tay narpas nan naisiyanana kan Apo Dios, ya nawad-an at hiya as fiyag ay maid patingkiana. ²⁵ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Cha omali nan timpu, ya nauy at ad wani ay nan tataku ay naifilang as natuy as nan mangiilan Apo Dios at chungrunchantu nan kalen nan Anak Apo Dios. Nan chiyuycha mangafurot as nan chinngorcha at matakucha. ²⁶ Tay kaman as nan Ama ay kurpuwan nan mismu ay fiyag, assesa us ay inchatna as nan Anakna nan kalibfengan ay mangichat as nan fiyag. ²⁷ Inchatna us as nan Anakna nan kalibfengan ay mun-okóm, tay hiya nan Naepadtu ay Anak chi Taku.† ²⁸ Achi kayu maschaaw as sa, tay cha omali nan timpu ay am-in nan nunkatuy at chungruncha nan kalina, ²⁹ ya fomoknagcha as nan nailurubkancha. Nan chiyuycha nangekamkaman as ammay at matakuchantu manipud as nan utúy ta maichat kan chicha nan fiyag ay maid patingkiana. Ngem nan chiyuycha nangekamkaman as mangotettet at matakuchantu manipud as nan utúy ta maked-dengancha ay machusa in-inkiana.”

Nan Mangepaneknek As Nan Kenatit-iwa Maepangkep Kan Jesus

³⁰ Inturuy Jesus, “Maid maekamanku as nan mismu ay kalibfengak. Mun-okomák yangkiay ay maiyunud as nan ifiakian Amak kan ha-un. Isunga ustun nan atok ay mun-okóm, tay fiakun nan laychok nan atok mu achi yangkiay nan laychun nan nangifiaor kan ha-un.

³¹ “Mu ha-un ay mismu nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un, achi maafurot nan ifiakiak. ³² Wacha

† 5:27 Dan. 7:13-14; Mat. 25:31-33; Mar. 8:38; Luc. 12:8-9

us hi Amak ay mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un, ya ammok ay tit-iwa nan ifiakiana.

³³ “Nan usa pay at wachacha nan finaoryu ay inmuy kan Juan, ya penaneknekan Juan kan chicha nan tit-iwa maepangkep kan ha-un. ³⁴ Achek masapor chi taku ay mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un. Ngem epanumnumku yangkiay nan infiakian Juan ta omafurot ya maesarkan kayu. ³⁵ Hi Juan at maepachong as nan pingki ay cha kumarkiarud ya sumilsilaw, ya lenarayadyu as hen-omaketan ay nangkiankianas as nan lawagna. ³⁶ Ngem nan pammaneknek ay wacha kan ha-un at narawrawag pay mu nan hana pammaneknek Juan. Tay nan nauycha chunu ay chak lопасun ay enpatongpar Amak kan ha-un at chatona challu nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un ay hi Amak nan nangifiaor kan ha-un. ³⁷ Hi Ama ay nangifiaor kan ha-un at hiya mismu nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un. Chaanyu poros chinchinngor nan kalina winnu inilila nan lupana. ³⁸ Achiyu ittu nan kalina as numnumyu, tay achi kayu omafurot as nan infiaorna. ³⁹ Komakud kayu ay cha mangachaachar as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios, tay k-ananyu un assid-i nan atunyu ay manganap as fiyag ay maid patingkiana. Chatosa ay naisurat nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un. ⁴⁰ Uray mu hiyasa, kunyu challu achi laychun ay omali kan ha-un ta mawad-an kayu as fiyag ay maid patingkiana.

⁴¹ “Ahek awatun nan pammachayaw nan tataku kan ha-un. ⁴² Ngem ammok chakayu, at ammok ay maid layadyu kan Apo Dios. ⁴³ Enmaliyak babaen as nan kalibfengan Ama ya kunak achi awatun kan chakayu. Ngem mu wacha nan omali babaen as nan mismu ay kalibfengana, kun at hiya nan awatunyu. ⁴⁴ Anan atunyu man ngarud ay omafurot? Tay enha nan laychunyu at awatunyu nan pammachayaw nan tunggal usa kan chakayu, ngem achiyu met pachasun ay manganap

as nan chayaw ay murpu as nan us-usa yangkiay ay Dios. ⁴⁵ Achiyu kanan un ha-un nan mangicharumtu kan chakayu as nan Amak. Tay nan mangicharum kan chakayu at chin Moises ay namnamaunyu ay mangesarikan kan chakayu. ⁴⁶ Mu enafurotyu chin Moises at afurotunak us koma, tay insuratna nan maepangkep kan ha-un. ⁴⁷ Ngem mu achiyu afurotun nan insuratna, anan atunyu ay mangafurot as nan kanak?"

6

Nan Namakanan Jesus As Nan Leman Lifu Ay Tatau (Mat. 14:13-21; Mar. 6:30-44; Luc. 9:10-17)

¹ As nan narpasan tona,* kinumchang hi Jesus henan fiayfiay ay Galilea ay ngenadnancha us as Fiayfiay ay Tiberias. ² Inmunud kan hiya nan ongoongor ay tatau, tay inilacha nan chiyuycha nakaskaschaaw ay sinyar ay en-enatna as nan nangepaammayana as nan chiyuycha munsaket. ³ As nan inumchanancha ad chumang, tinmikid hi Jesus ya nan disipulusna henan usa ay chuntug, ya tenmokorcha hid-i. ⁴ As nan hiyachi ay timpu, kiayud umchan nan Fiastan chi Munlausan ay fiastan chi Judio.

⁵ Kun pay inilan Jesus nan ongoongor ay tatau ay cha omali kan hiya, kenalina kan Felipe, "Ay chaud ngun nan lomakwan takú as kanun chatona ay tatau?" ⁶ Senarudsudna chi ay manisting yangkiay kan Felipe, tay aammon Jesus mismu nan atuna.

⁷ Tinumfor hi Felipe, "Tuan! Uray chuwan kiasot ay dinario nan elaku takú as makan at achi challu ommat as hen-anak-etuncha."

⁸ Kenalen nan usa as nan disipulusna ay hi Andres ay sunúd Simon Pedro kan Jesus, ⁹ "Wacha nan usa ay fumarfiaru hena ay nananngát as lema ay tenapay ay

* 6:1 Omona, nunfiat cha Jesus ay nurpu ad Jerusalem ya inmuycha ad Galilea. Angkiay ya nunlukiancha as nan fiangka, ya kinumchangcha henan fiayfiay.

naamma as kaman safug ya chuwa ay filis, ngem ay kun challu ommat na kan chatona am-in ay tatakú?”

¹⁰ Kenalen Jesus as nan disipulusna, “*Patokoronyu nan tatakú.*” Ongor chi lukiam hid-i, isunga hiyachi nan tenmokoran nan tatakú. Nan filang nan lanaraki at umuy as leman lifu. ¹¹ Angkiay ya enaran Jesus nan chiyuycha tenapay ya nunyaman kan Apo Dios. Kun pay narpas sa, enpaiwarasna as nan disipulusna ay nangiwaras as nan chiyuycha nangatokor ay tatakú. Assesa us nan enatna as nan chuwa ay filis ay enpaiwarasna inkiana nasufucha am-in. ¹² Kuncha pay am-in nasufu, kenalen Jesus as nan disipulusna, “*Amongunyu am-in nan chinaancha ta maid masayang.*” ¹³ Isunga enamongcha nan chinaancha ay namnu as nan hinpuru ya chuwa ay uppig as nachaan as nan lema ay tenapay.

¹⁴ Kun pay inilan nan tatakú nan nakaskaschaaw ay enat Jesus, kenalicha, “Tit-iwa ay hi tona nan Pomapadtu ay naepadtu ay omali asna's luta.”† ¹⁵ Hi Jesus at ammuna ay kiayudcha omali nan tatakú ya peletuncha hiya ta munfialin as ari.‡ Kiapú as na, nauusa ay inmuy kasin henan chuntug.

Nan Nanaranan Jesus Henan Chanum

(Mat. 14:22-33; Mar. 6:45-52)

¹⁶ Kun pay cha maschum, chinmayyucha nan disipulus Jesus henan olet nan fiayfiay. ¹⁷ Nunlukiancha as nan fiangka, ya inligwatcha ay kumchang ad Capernaum. Kun pay naschum, maid pay laing hi Jesus kan chicha.

¹⁸ As nan hiyachi, nawacha at chi challuyon, tay mun-atifudfud chi angin. ¹⁹ Kun pay inmuy as lema winnu unum ay kilometro nan kinchangcha, inilacha hi Jesus ay cha manarcharan henan oson nan chanum, ya cha

† 6:14 Deut. 18:15-18; Jn. 1:21 ‡ 6:15 Jn. 1:49; 18:36-37

maesnop as nan fiangka. Inmugyatcha as solet. ²⁰ Ngem kenalen Jesus kan chicha, “*Ha-un na! Achi kayu umugyat.*”
²¹ Angkiay ya laraychuncha ay mangilukian kan hiya. Hiya at chi ya inumchancha as nan olet nan lukiar ay ay-ayancha.

Hi Jesus Nan Makan Ay Umichat As Fiyag

²² As nan kafikiatana, nan ongoongor ay tatakú ay nataynan ad chumang at sisin-udcha hi Jesus. Nanumnumcha ay kun usa nan fiangka ay wacha hid-i as nan lafi, ya ammucha us ay chaan nakilukian hi Jesus, ngem kun yangkiay nan disipulusna. ²³ As nan hiyachi, nan tapina ay fiangka ay nurpu henan ili ay Tiberias at enmalicha as nan sag-un nan lukiar ay nanganancha as tenapay as nan narpasan nan nunyamanan Apo Jesus. ²⁴ Kun pay inilan nan tatakú ay maid hi Jesus hid-i winnu nan disipulusna, nunlukiancha as nan chiyuycha fiangka, ya inmuycha ad Capernaum ay uy manganap kan Jesus.

²⁵ Kuncha pay ininchanan hi Jesus ad chumang nan fiayfiay, kenalicha kan hiya, “Misturu, kaatna payat chi enmaliyam hena?”

²⁶ “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa,*” ensongfiat Jesus. “*Chaak anaanapun kan chakayu, fiakun kiapú ta naawatanyu nan nakaskaschaaw ay sinyar ay inil-ilayu, ngem kiapú ta nangan kayu as nan tenapay ya nasufu kayu.*” ²⁷ *Achi kayu munforay para as nan makan ay machachael, ngem kun kayu munforay para as nan makan ay umichat as fiyag ay maid patingkiana. Nan mangichat as nan nauy ay makan kan chakayu at hiya nan Naepadtu ay Anak chi Taku, tay enpailan Dios Ama kan hiya nan panang-aprobarna.*”

²⁸ Angkiay ya senarudsudcha kan hiya, “Ngachana man nan masapor ay atunmi ta ekamanmi nan laychun Apo Dios?”

²⁹ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Nan laychun Apo Dios ay atunyu at omafurot kayu as nan infiaorna.*”

³⁰ Senarudsudcha kan hiya, “Ngachana ngarud nan nakaskaschaaw ay sinyar ay epailam ta ilaunmi ya omafurot kami kan he-a? Ngachana nan atum? ³¹ Nan kaap-
uwan takú at nangancha as ‘mana’ henan disyerto. Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, ‘Enettana chicha as makan ay nurpu ad chaya.’ ”§

³² Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Fiakun chin Moises nan nangichat kan chakayu as makan ay nurpu ad chaya, ngem hi Amak. O, hi Amak nan mangichat kan chakayu ad wani as tit-iwa ay makan ay murpu ad chaya.* ³³ Tay nan tit-iwa ay makan ay ichat Apo Dios at nan taku ay komsop ay nurpu ad chaya ya umichat as fiyag ay maid patingkiana as nan tataku.”

³⁴ Kenalicha kan hiya, “Sir, kanayon pay ngarud ay ichatmu kan chakami na ay makan.”

³⁵ Infiakian Jesus na ay maepadpachongan kan chicha, “*Ha-un nan makan ay umichat as fiyag ay maid patingkiana. Nan taku ay omali kan ha-un at achintu munchugchukiaang, ya nan taku ay omafurot kan ha-un at achintu masmasketan.*”*

³⁶ Ngem kenalek at kan chakayu ay uray inilaak, kun kayu challu achi omafurot. ³⁷ Nan am-in ay tataku ay etalek Amak kan ha-un at omalichantu kan ha-un, ya nan omali kan ha-un at achektu poros pafiangchun. ³⁸ Tay kenomsopak ay nurpu ad chaya ay achek ekaman nan laychok, ngem nan laychun nan nangifiaor kan ha-un. ³⁹ Nan laychun nan nangifiaor kan ha-un at maid poros litawok as uray usa as nan am-in ay entalekna kan ha-un, ngem takuwoktu chicha manipud as nan utúy as nan anongos ay urkiw. ⁴⁰ Tay nan laychun Amak at am-in nan mamigfig kan ha-un ay Anak ya omafurot kan ha-un at

§ 6:31 Exo. 16:4 * 6:35 Jn. 6:51

mawad-ancha as fiyag ay maid patingkiana. Takuwoktu chicha manipud as nan utúy as nan anongos ay urkiw.”

⁴¹ As nan hiyachi, nan chiyuycha Judio at nunmot-motcha maepangkep kan hiya kiapú as nan kenalina un hiya nan makan ay kenomsop ay nurpu ad chaya.

⁴² Kenalicha, “Ay kun fiakun hi tona hi Jesus ay potot Jose? Am-ammu takú met nan amana ya enana. Anuyna kanan ad wani un hiya at kenomsop ay nurpu ad chaya?”

⁴³ Tinumfor hi Jesus, “*Ikinakyu ay cha munmotmotmot.*

⁴⁴ *Maid taku ay makaali kan ha-un sukúd hi Amak ay nangifiaor kan ha-un nan mangepaali kan hiya, ya takuwoktu hiya manipud as nan utúy as nan anongos ay urkiw.*

⁴⁵ *Tay wacha nan insurat nan chiyuycha pomapadtu ad pus-uy ay kanana, ‘Am-in ay tatau at isuruwantu Apo Dios.’† Nan am-in ay chumngor ya munsuru kan Ama at omalicha kan ha-un.*

⁴⁶ *Achek kanan un wacha nan nangila kan Ama, tay maid nakaila kan hiya omangkiay nan usa ay nurpu kan hiya.*

⁴⁷ *Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan taku ay omafurot kan ha-un at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana.*

⁴⁸ *Ha-un nan makan ay umichat as fiyag ay maid patingkiana.*

⁴⁹ *Nan kaap-uwanyu ad pus-uy at uray nangancha as ‘mana’ henan disyerto, ngem natuycha challu.*

⁵⁰ *Ngem nan makan ay chak ifiagfiakia kan chakayu at hiya nan kenomsop ay nurpu ad chaya, ya mu ngachana nan mangan as nan nauy ay makan at achintu poros matmatuy.*

⁵¹ *Ha-un nan makan ay matatau ay kenomsop ay nurpu ad chaya. Mu ngachana nan mangan as nan nauy ay makan, matakuntu hiya in-inkiana. Nan makan ay anna at hiya nan achorku ay ichatku ta am-in ay tatau asna’s luta at mafialincha ay matakú.”*

⁵² *Angkiay ya nunlapuy nunsidla ay susuma as nan chiyuycha Judio, “Anuy man atun tona ay taku ay mangepakan as achorna kan chitaku?”*

⁵² *Angkiay ya nunlapuy nunsidla ay susuma as nan chiyuycha Judio, “Anuy man atun tona ay taku ay mangepakan as achorna kan chitaku?”*

† 6:45 Isa. 54:13

⁵³ Kenalen Jesus kan chicha, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Mu achiyu kanun nan achor nan Naepadtu ay Anak chi Taku ya ikopun nan charana at maid kan chakayu nan fiyag ay maid patingkiana. ⁵⁴ Nan taku ay mangan as nan achorku ya mangikop as nan charak at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana, ya takuwok hiya manipud as nan utúy as nan anongos ay urkiw. ⁵⁵ Tay nan achorku at hiya nan tit-iwa ay makan, ya nan charak at hiya nan tit-iwa ay maikop. ⁵⁶ Nan taku ay mangan as nan achorku ya mangikop as nan charak at mawawacha hiya kan ha-un, ya mawawachaak us kan hiya. ⁵⁷ Kaman as nan nangifiaoranak as nan matataku ay Amak ay kurpuwan chi fiyag, ya matakuwak kiapú kan hiya, assessa us ay nan taku ay mangan kan ha-un at matakú kiapú kan ha-un. ⁵⁸ Ha-un nan makan ay kenomsop ay nurpu ad chaya. Achi kaman as nan makan ay kenan nan kaap-uwanyu ad pus-uy, at natuycha challu. Nan taku ay mangan as nan nauy ay makan at matakú in-inkiana.” ⁵⁹ Kenalen Jesus na as nan nun-isuruwana as nan senagoga ad Capernaum.

Hi Jesus Nan Kali Ay Umichat As Fiyag

⁶⁰ Kun pay chinngor nan chiyuycha disipulus Jesus nan kenalina, ongor kan chicha nan nangali, “Nalikiat na ay sursuru. Anan chumngor ya omafurot as na?”

⁶¹ Uray maid nangifiakia kan Jesus, ammuna ay cha munmotmotmot nan disipulusna maepangkep as na, isunga kenalina kan chicha, “Ay kun yangkiay na ya chinukkianyu at nan pammatiyu? ⁶² Mu hiyasa, ngachana ngun chi numnumyuntu mu ilaunyu nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay ngomatu ay munfiangad as nan sikud ay kawad-ana? ⁶³ Nan Espiriton Apo Dios at hiya nan umichat as fiyag, tay nan taku at maid poros pannakafialina ay umichat as fiyag. Nan chiyuycha kenalek kan chakayu at nurpu as nan Espiriton Apo Dios ay umichat as fiyag ay maid patingkiana. ⁶⁴ Ngem wachacha nan tapina kan chakayu ay achi omafurot.” Hiyana

nan kenalen Jesus, tay ammuna nunlapu as nan laplapuna nan chiyuycha achi omafurot ya nan mangesepsep kan hiya. ⁶⁵ Kenalen pay Jesus, “*Hiyana nan mangaliyak kan chakayu un maid usa as makaali kan ha-un sukúd paaliyun Amak hiya.*”

⁶⁶ Nunlapu as nan hiyachi, ongorcha as nan disipulus Jesus nan nankug kan hiya, ya chaancha inturuy ay nangunud kan hiya. ⁶⁷ Isunga senarudsud Jesus as nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna, “*Chakayu ngay, ay laychunyu us ay tomaynan?*”

⁶⁸ Tinumfor hi Simon Pedro, “Apo, anan umunuchanmi challu. He-a met nan kawad-an nan kali ay umichat as fiyag ay maid patingkiana. ⁶⁹ Afurotunmi ya ammumi met ay he-a nan Nasantowan ay nurpu kan Apo Dios.”

⁷⁰ Tinumfor hi Jesus, “*Ay kunku challu chaan pinili chakayu ay hinpuru ya chuwa? Ngem nan usa kan chakayu at kaman as nan numnum Satanas nan numnumna.*” ⁷¹ Nan laychun ay kanan Jesus at hi Judas ay potot Simon Iscariote. Uray usa hiya as nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna, hiya challu nan mangesepseptu kan Jesus.

7

Nan Nun-isuruwan Jesus As Nan Fiastan Chi Fiawi

¹ As nan narpasan tona, nunfiabfiat hi Jesus henan probinsiya ay Galilea. Achina laychun ay umuy henan probinsiya ay Judea, tay nan anap-apon chi Judio hid-i at chacha anapun chi atuncha ay mangpatuy kan hiya.

² As nan kiayud umchanan nan fiastan chi Judio ay makali un Fiastan chi Fiawi,* ³ kenalen nan lanaraki ay susnúd Jesus kan hiya, “Mak-akka hena ya umuyka ad Judea ta ilaun nan chiyuycha pasorotmu nan

* ^{7:2} Lev. 23:33-36; Deut. 16:13-15

nakaskaschaaw ay cham at-atun. ⁴ Maid mangililingub as chana at-atun mu laychuna ay munchinamag hiya as nan tatakú. Kiapú ta cham ekamkaman chaná ay nakaskaschaaw, uymu ngarud epaila as nan tatakú asna's luta.” ⁵ Kenalen nan mismu ay susnúdna chi, tay uray chicha at achicha afurotun hiya.

⁶ Kenalen Jesus kan chicha, “*Chaan pay omali nan ustú ay timpok ay mangtongpar as nan planon Apo Dios. Ngem kun pay chakayu, mafialin kayu ay umuy hid-i, uray ngachana ay timpu.* ⁷ *Nan tatakú asna's luta at achi chakayu mafialin ay inglun. Ngem ha-un at inglunak, tay chak paneknekan ay mangotettet nan chacha atuatun.* ⁸ *O, uy kayu ngarud makifiasta. Kun pay ha-un, achiyak makiuy ad wani, tay chaan pay omali nan ustú ay timpok.*” ⁹ As nan nangifiag-ana as na kan chicha, nunfiati hiya ad Galilea.

Hi Jesus As Nan Fiastan Chi Fiawi

¹⁰ Kun pay nak-ak nan susnúd Jesus ay nakifiasta ad Jerusalem, inligwat us Jesus ay inmuy. Ngem as nan chana umuyan, chaan nunpadpadlaw ta achi maammuwan chi tatakú. ¹¹ As nan hiyachi ay fiasta, cha anapun nan anap-apon chi Judio hiya, ya chacha sarudsuchun, “Ay chaud ngun hiya?” ¹² Ongor chi intubtufon nan ongor ay tatakú ay nakifiasta maepangkep kan Jesus. Wachacha nan nangali, “Kun man ammay hiya ay taku.” Kenalen nan tapina, “Aw! Achi ya, tay chana ar-allilawun chi tatakú.” ¹³ Uray mu hiyasa, maid nakaiturud ay mangap-apat as nan maepangkep kan hiya as nan sangwanan nan tatakú, tay umugyatcha as nan anap-apon chi Judio.

¹⁴ Kun pay kiayud komakinawa nan fiasta, inmuy hi Jesus as Templo, ya nun-isursuru as nan tatakú.

¹⁵ Naschaawcha nan anap-apon chi Judio, ya senarud-sudcha, “Anuy man nangor-an tona as kenaraingna, tay chaan met nun-us-uswila?”†

¹⁶ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Nan chak isursuru at achi murpu kan ha-un, ngem nurpu kan Apo Dios ay nangifiaor kan ha-un. ¹⁷ Nan taku ay manglarayad ay mangekaman as nan laychun Apo Dios at maammuwanantu mu nan chak isursuru at nurpu kan Apo Dios winnu nurpu as nan mismu ay kalibfengak. ¹⁸ Nan cha mangifiagfiakia as nan nurpu as numnumna at chana anapun nan mismu ay kaichayawana. Ngem nan cha manganap as kaichayawan nan nangifiaor kan hiya at matalek ya maid kenangutum kan hiya. ¹⁹ Ay kun chaan inchat Moises nan Lintig kan chakayu? Ngem kun challu maid usa kan chakayu as nangtongpar. Mu omafurot kayu as nan hana ay Lintig, adchi t'uyyu cha pachasun ay mangpatuy kan ha-un?”

²⁰ “Naanennetanka! Anan ngachana man nan cha mamachas ay mangpatuy kan he-a?” ensongfiat nan tataku.

²¹ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “As nan usa ay enatku as nan Urkiw ay Mun-iblayan, naschaaw kayu am-in as nan chiyuy. ²² Kiapú ta infilin Moises ay sugyatanyu nan an-akyu ay lallaraki, sugyatanyu met as nan maekawaru ay urkiwna uray mu Urkiw ay Mun-iblayan. (Fiakun hi Moises nan nangifilin as na, ngem chicha nan kaap-uwanyu.) ²³ Mu sugyatanyu nan onga ay laraki as nan Urkiw ay Mun-iblayan ta maafurot nan Lintig Moises, adchi ngay t'uy kayu fumungat kan ha-un kiapú ta enpaammayku nan intiru ay achor nan laraki as nan Urkiw ay Mun-iblayan? ²⁴ Achi kayu mun-okóm kiapú as nan maila yangkiay, ngem mun-okóm kayu ay maiyunud as nan ustü.”

Nan Sarudsud Mu Hi Jesus Nan Cristo

† 7:15 Jn. 5:30; 7:16; 8:28; 12:49; 14:10, 24

²⁵ As nan hiyachi, senarudsud nan tapen nan tatau ay wacha ad Jerusalem, “Ay fiakun hi tona ay laraki nan chacha pachasun ay patayun? ²⁶ Ilaunyu! Nauy met hiya ay cha munkarkali as nan kaongoran chi tatau, ya maid met kankanan nan anap-apu as maekontra kan hiya. Ayokayong! Ay mafigfigcha ngun tit-iwa ay hi tona nan Cristo? ²⁷ Ngem kun pay hi tona ay laraki, ammu takú met am-in nan nurpuwana. As nan omalihan nan Cristo, maid kanu mangammu as murpuwana.”

²⁸ As nan cha mun-isuruwan Jesus as Templo, inpigsana ay nangali, “Ay am-ammuwak tit-iwa ya ammuyu nan nurpuwak? Chaanak enmali asna's luta as nan mismu ay kalibfengak. Ngem nan nangifiaor kan ha-un at matalek. Achiyu poros am-ammu hiya, ²⁹ ngem am-ammok challu hiya, tay hiya nan nurpuwak, ya hiya nan nangifiaor kan ha-un.”

³⁰ Kuna pay infiakia na, penachas nan anap-apu ay mangtiliw kan hiya, ngem maid nakafiael as sa, tay chaan pay omali nan timpuna. ³¹ Uray mu hiyasa, ongor as nan tatau nan enmafurot kan hiya. Kenalicha, “As nan omalihan nan Cristo, ay ong-ongor ngun chi atuna ay nakaskaschaaw ay sinyar mu nan en-enat tona ay taku?”

Nan Naifiaoran Nan Chiyuycha Kuwarcha Ay Mangtiliw Kan Jesus

³² As nan hiyachi, chinngor nan chiyuycha Fariseo nan intubtufon nan tatau maepangkep kan Jesus. Isunga chicha ya nan anap-apon chi papachi at inmifiaorcha as kukuwarchan nan Templo ay mangtiliw kan hiya. ³³ Kenalen Jesus kan chicha, “Achi mafiyag nan makepagyanak kan chakayu, at munfiangachak as nan nangifiaor kan ha-un. ³⁴ Anapunaktu, ngem achiyaktu maanapan, tay achi kayu mafialin ay umuy as nan kawad-aktu.”

³⁵ Nunsesennarudsud nan anap-apon chi Judio, “Ay chaud ngun nan ay-ayana, t'uy takú kanu achi maanapan

hiya? Ay umuy ngun as nan kakailiyan takú ay Judio ay naiwaras henan nasnasyon chi Gentil ta uyna isuruwan nan chiyuycha Gentil? ³⁶ Anan laychuna ngun ay kanan as nan nangaliyana un, ‘Anapunaktu, ngem achiyaktu maanapan,’ ya ‘Achi kayu mafialin ay umuy as nan kawad-aktu?’”

Nan Ugwor Ay Umichat As Fiyag Ay Maid Patingkiana

³⁷ As nan anongos ya nan kaamuchan ay urkiw as nan Fiastan chi Fiawi, tenmakchug hi Jesus, ya inpigsana ay nangali, “*Mu ngachana nan nasketan, omali kan ha-un ay umikop.*” ³⁸ *Wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,*

‘Nan taku ay omafurot kan ha-un at wachantu kan hiya nan mangichat as tit-iwa ay fiyag ay maepachong as nan ugwor ay cha omay-ayas.’”[‡]

³⁹ Nan nauy ay infiakian Jesus kan chicha at maepangkep as nan Espiriton Apo Dios ay awatuntu nan chiyuycha omafurot kan hiya. As nan hiyachi, chaan pay naichat nan Espiriton Apo Dios, tay chaan pay naepaila nan kaichayawan Jesus.

⁴⁰ Nan tapen nan tatau ay nanngor as nan nauy infiakian Jesus at kenalicha, “Tit-iwa, hi tona ay taku nan Pomapadtu ay sasad-un takú.” ⁴¹ Kenalen nan tapina, “Hi tona nan Cristo!” Ngem nan tapina at kenalicha, “Kenomsaw kayu! Ay kun ngun murpu ad Galilea nan Cristo? ⁴² Ay chaan naisurat as nan Kalen Apo Dios un nan Cristo at murpu as nan kianak Ari David, ya maiyanak ad Betlehem ay inmiiliyan David?” ⁴³ Isunga kun at tukutukún chi mangnunumnum nan tatau as nan maepangkep kan Jesus. ⁴⁴ Nan tapina kan chicha at

[‡] 7:38 Exo. 17:1-7; Isa. 12:3-6; 44:3; 55:1; 58:11; Ezek. 47:1-12; Jn. 4:10

laychuncha ay tiliwun hiya, ngem maid usa as nakafiael ay nangekaman as sa kan hiya.

Nan Achi Omafurotan Nan Anap-apon chi Judio Kan Jesus

⁴⁵ As nan nunfiangchan nan chiyuycha kuwarcha, senarudsud nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha Fariseo kan chicha, “Adchi t'uyyu chaan inyali hiya?”

⁴⁶ “Maid met kang poros nunkali ay kaman as nan enat tona ay taku,” ensongfiat nan chiyuycha kuwarcha.

⁴⁷ Enot-otyok nan chiyuycha Fariseo chicha, “Ayokay-ong! Uray us payat chakayu at naallilaw kayu? ⁴⁸ Ay wachay ammuyu as usa as nan anap-apu winnu chiyuycha Fariseo ay enmafurot kan hiya? ⁴⁹ Ngem as nan nauycha man ongor ay tatau ay achi poros nangammu as nan Lintig Moises at wacha nan tuchor Apo Dios kan chicha.”

⁵⁰ Hi Nicodemo ay usa kan chicha ay Fariseo ya hiya nan inmuy kan Jesus as nan henlafi at senarudsudna kan chicha, § ⁵¹ “Ay mafialin ay keddengan nan Lintig takú nan usa ay taku ay machusa sakbay mafistikiar ya maammuwan mu ngachana nan en-enatna?”

⁵² “Ay i-Galilea ka us payat?” ensongfiatcha. “Ayu, anapum ay ustu nan naisurat as nan Kalen Apo Dios, at maammuwantu ay maid poros pomapadtu ay murpu ad Galilea.” ⁵³ As nan hiyachi, waschi un kenmatam.

8

Nan Fiafiai Ay Inmiwet

¹ Kun pay hi Jesus, inmuy hiya henan chuntug ay Olivo.

² As nan wi-ewi-et, nunfiangad hi Jesus as Templo, ya amin nan tatau at enarufongcha hiya. Tenmikor hiya, ya enlapuna ay mun-isuru kan chicha. ³ As nan chana mun-isuruwan, inyalen nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig

§ 7:50 Jn. 3:1-21

ya nan chiyuycha Fariseo nan usa ay fiafiai ay tiniliwcha ay naasporancha ay cha umiwet. Enpatakchugcha hiya as nan sangwanan nan ongor ay tatau. ⁴ Kenalicha kan Jesus, “Misturu, nan nauy ay fiafiai at naasporan ay cha umiwet. ⁵ As nan Lintig takú, infilin Moises ay nan assena ay fiafiai at masapor malomtak ta matuy. Anan maifiakiam maepangkep kan hiya?” ⁶ Hiyana nan infiakiacha ay manisting kan Jesus ta wachay panforcha ay mangicharum kan hiya. Ngem nunyongyong hi Jesus, ya enosarna nan kiayyamotna ay nunsurat as nan luta.

⁷ As nan nangepatuyancha ay nunsarudsud, tenmakchug hi Jesus, ya kanana kan chicha, “*Mu ngachana kan chakayu nan maid fiasorna, ayu, hiya nan omona ay manglomtak kan hiya.*” ⁸ Kasin nunyongyong, ya enosarna nan kiayyamotna ay nunsurat as nan luta.

⁹ As nan nanngorancha as nan kenalina, nak-akcha amin ay naussaussa manipud as nan kaam-amaan inkiana hi Jesus yangkiay ya nan fiafiai ay nangatakchug hid-i nan nayagyag.

¹⁰ Angkiay ya tenmakchug hi Jesus, ya kanana kan hiya, “*Ammi, ay chaudcha ngay? Ay maid nang-okóm kan he-a?*”

¹¹ “Maid, sir,” ensongfiatna.

Kenalen Jesus, “*Mu hiyasa ngarud, uray ha-un at achek okomún he-a. Uyka at, ya achika kasin fumasfiasor.*”

Hi Jesus Nan Silaw

¹² Kun pay kasin nunkali hi Jesus as nan tatau, infiakiana na ay maepadpachongan: “*Ha-un nan silaw ay manilaw as numnum nan tatau asna's luta. Mu ngachana nan umunud kan ha-un, achi poros manaran as nan ngongot, ngem kun at wacha kan hiya nan silaw ay umichat as fiyag.*”*

* 8:12 Jn. 1:4-5; 9:5; 12:46

¹³ Kenontran nan chiyuycha Fariseo hiya, “He-a challu nan cha mangepaneknek as nan maepangkep as achormu. Achi kaaafurot nan cham ifiagfiakia!”

¹⁴ Tinumfor hi Jesus, “Uray mu ha-un nan cha mangepaneknek as nan maepangkep as achorku, tit-iwa nan pammaneknekku, tay ammok nan nurpuwak ya nan ay-ayak. Ngem chakayu, achiyu poros ammu nan nurpuwak ya nan ay-ayak. ¹⁵ Nan atunyu ay mun-okóm at maiyunud as nan numnum chi taku. Ngem ha-un at maid okomók. ¹⁶ Ngem uray mu mun-okomák, ustun nan panang-okómku, tay fiakun yangkiay ha-un nan mun-okóm, ngem kun at chuwa kami kan Amak ay nangifiaor kan ha-un. ¹⁷ Naisurat as nan Lintigyu ay mu munpachong nan pammaneknek chi chuwa ay taku, tit-iwa nan ifiakiacha. ¹⁸ Ha-un ay mismu nan usa ay mangepaneknek as maepangkep as nan achorku, ya nan maekadwa at hi Ama ay nangifiaor kan ha-un.”

¹⁹ Senarudsudcha kan Jesus, “Ay chaud nan kawad-an amam?”

Tinumfor hi Jesus, “Achiyak met am-ammu, ya achiyu us am-ammu hi Amak. Mu tit-iwa ay am-ammuwak kan chakayu, am-ammuyu us hi Amak.” ²⁰ Chatona nan infiagfiakian Jesus as nan chana mun-is-isuruwan as nan Templo as nan sag-un nan mangit-ittuwancha as siping ay maichaton. Ngem maid nangtiliw kan hiya, tay chaan pay omali nan timpuna ay mangtongpar as nan planon Apo Dios.

Nan Infiakian Jesus As Nan Achi Omafurot Kan Hiya

²¹ Kenalen kasin Jesus kan chicha, “Awni at mak-akak, ya anapunaktu, ngem matuy kayuntu ay chaan kayu napakawan as nan fiasfiasoryu. O, achi kayu mafialin ay makaali as nan ay-ayak.”

²² Nunsesennarudsud nan anap-apon chi Judio, “Adchi t'uyna kanan un achi takú mafialin ay makauy as nan ayayana? Ay nan laychuna ngun ay kanan at patayuna nan achorna?”

²³ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Chakayu, nurpu kayu asna's luta, ngem ha-un, nurpuwak ad chaya. Nan nunumnumnyu at nan maepangkep asna's luta, ngem ha-un at fiakun.

²⁴ Hiyasa nan nangaliyak kan chakayu un matuy kayuntu ay chaan kayu napakawan as nan fiasfiasoryu. Tay mu achiyu afurotun ay ha-un nan infiakiak at matuy kayu challu ay chaan kayu napakawan as nan fiasfiasoryu.”

²⁵ “Anan ngachanmu man?” senarudsudcha kan hiya.

“Ayokáyong! Ha-un nan ifiagfiakiak challu kan chakayu nunlapu as nan laplapuna inkiana ad wani,” ensongfiat Jesus.

²⁶ “Kun pay maepangkep kan chakayu, ongor nan mafialin ay kanak ay mangepafiasor kan chakayu. Ngem nan infiakian nan nangifiaor kan ha-un at tit-iwa, ya chak ifiagfiakia as nan tatakun asna's luta nan chinngorku yangkiay kan hiya.”

²⁷ Nan chiyuycha nanngor as na at chaancha naawatan ay nan Dios Ama nan ifiagfiakiana. ²⁸ Isunga kenalen Jesus kan chicha, “As nan mangetag-uyanyuntu as nan Naepadtu ay Anak chi Taku as nan koros, maammuwanyuntu ay ha-un nan chak ifiagfiakia. Maammuwanyuntu us ay maid poros atok as nan mismu ay kalibfengak, ngem kunku yangkiay cha ifiagfiakia nan insuron Amak kan ha-un.† ²⁹ Nan nangifiaor kan ha-un at wacha kan ha-un. Achiyak taytaynan ay kun mauusa, tay kunku cha atuaturun nan mangepalaylayad kan hiya.” ³⁰ As nan nangifiag-an Jesus as sa, ongor nan enmafurot kan hiya.

Nan Maifilang Ay Anak Abraham

† 8:28 Exo. 3:14; Jn. 13:19; 18:4-6

³¹ As nan hiyachi, kenalen Jesus as nan chiyuycha Judio ay enmafurot kan hiya, “Mu iturturuyyu ay mangununud as nan insursurok, chakayu nan tit-iwa ay dispulusku.

³² Maammuwanyuntu nan kenatit-iwa maepangkep kan ha-un, ya nan kenatit-iwa ay anna nan mangwayawayantu kan chakayu.”

³³ Tinumforcha kan hiya, “Ohu! Kianak chakami met kan Abraham, ya maid usa as namabfiaor kan chakami. Anum kanan un mawayawayaan kamintu?”

³⁴ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan ngachana ay fumazor at hiya nan fiabfiaarun nan fiasor. ³⁵ Nan mafiabfiaor at achi maifilang in-inkiana as nan pamilya, ngem nan anak at maifilang in-inkiana. ³⁶ Isunga mu nan Anak Apo Dios nan mangwayawaya kan chakayu, tit-iwa ay mawayawayaan kayu. ³⁷ Ammok met ay kianak chakayu kan Abraham, ngem laychunak ay patayun, tay achiyu awatun nan chak isurusuru. ³⁸ Ifiagiakiak nan maepangkep as nan enpailan Amak kan ha-un. Chakayu at assessa us, tay atunyu nan chinngoryu kan amayu.”

³⁹ Tinumfor nan chiyuycha Judio kan hiya, “Enham! Chin Abraham nan amami.”

Kenalen Jesus kan chicha, “Mu tit-iwa ay an-ak chakayu kan Abraham, atunyu koma nan en-enatna. ⁴⁰ Ngem chayu met iyan-anap chi atunyu ay mangpatuy kan ha-un ay nangifiakia kan chakayu as nan kenatit-iwa ay chinngorku kan Apo Dios. Maid assessa as en-enat Abraham! ⁴¹ Nan chayu at-atun at nan en-enat amayu.”

Kenalicha kan Jesus, “Fiakun kami met bastardo! Hi Apo Dios yangkiay nan amami. Maid tukún.”

⁴² Kenalen Jesus kan chicha, “Mu tit-iwa ay hi Apo Dios nan Amayu, laylaychunak a koma, tay nurpuwak met kan Apo Dios, ya ad wani nauyak hena. Chaanak enmali as nan mismu ay kalibfengak, ngem hiya nan nangifiaor kan ha-un. ⁴³ Adchi

t'uyyu achi maawatan nan chak kankanan? Hiyana challu, tay hinlurlurkunyuy ay chumngor as nan ifiakiak. ⁴⁴ *Chakayu nan an-ak amayu ay hi Satanas, ya nan laychunyu ay atun at nan laylaychuna. Nunlapu as nan laplapuna at pomapatuy hiya, ya maid poros ifiagfiakiana as kenatit-iwa, tay maid poros kenatit-iwa kan hiya. As nan munkutumana, maiyunud as nan ukialina ay nangutum. Tay hiya at nangutum ya aman chi am-in ay kenangutum.* ⁴⁵ *Ngem kiapú ta chak ifiakia nan kenatit-iwa, achiyak afurotun kan chakayu.* ⁴⁶ *Ngachana kan chakayu nan mangepaneknek ay finmasorak? Mu ifiakiak nan kenatit-iwa, adchi t'uyak achi afurotun?* ⁴⁷ *Nan anak Apo Dios at chungruna nan karkalen Apo Dios. Ngem fiakuna an-ak chakayu, isunga achiyu chungrun nan kalina.”*

Cha Jesus Kan Abraham

⁴⁸ *Tinumfor nan chiyuycha Judio kan Jesus, “Ay achi tit-iwa nan kananmi un i-Samariaka[‡] ya naanennetanka?”*

⁴⁹ *“Maid anennet kan ha-un, ngem kunku at cha chayawun hi Amak. Chakayu at achiyak chayawun,” ensongfiat Jesus.* ⁵⁰ *“Ahek cha anapun nan mismu ay kaichayawak. Ngem wacha nan usa ay cha manganap as nan kaichayawak, ya hiya nan mun-okóm.* ⁵¹ *Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Mu ngachana nan mangtongpar as nan kalek at achintu matmatuy.”*

⁵² *Kenalicha kan hiya, “Ad wani ammumi ay tit-iwa ay naanennetanka. Hi Abraham at natuy, ya kaman us nan chiyuycha pomapadtu. Ngem kanam pay laing un nan mangtongpar as nan kalem at achi matmatuy.* ⁵³ *Ay am-amudka chamman mu chin kaap-uwanmi ay Abraham? Hiya at natuy, ya kaman us nan chiyuycha pomapadtu. Ngachana kang nan mangnunumnummu as achormu?”*

[‡] 8:48 Jn. 4:9. Nan i-Samaria at inglun nan chiyuycha Judio.

⁵⁴ Tinumfor hi Jesus, “Mu ichayawku nan achorku, maid kotok nan kaichayawak. Hi Amak nan mangichayaw kan ha-un ay hiya nan kananyu un Apo Diosyu. ⁵⁵ Achiyu poros am-ammu hiya. Kun pay ha-un at am-ammok challu hiya. Mu kanak un achek am-ammu hiya, nangutumak ay kaman kan chakayu. Ngem am-ammok met tit-iwa hiya, ya tongparok nan kalina. ⁵⁶ Naragsak chin kaap-uwanmi ay Abraham as nan nangnumnumana ay ilaunantu nan urkiw ay omaliyak asna's luta. Inilana tit-iwa, at naragsakan hiya.”[§]

⁵⁷ “Ayokayong! Kuncha maid pay laing leman puru as tawwunmu ya,” kenalen nan chiyuycha Judio kan hiya. “Anum kanan un inilam hi Abraham?”

⁵⁸ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. As nan chaan pay naiyankan Abraham at nawawachaak.”* ⁵⁹ As nan nanngorancha as sa, pin-michetcha as fiatu as elomtakcha kan hiya, ngem nuntafun hi Jesus, ya nak-ak as Templo.

9

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Nafurag

¹ As nan nanarcharanan cha Jesus, inilana nan usa ay laraki ay nafufurag nunlapu as nan naiyankana. ² Senarudsud nan disipulusna kan hiya, “Misturu, ngachana nan nakin fiasor t'uy nafufurag na nunlapu as nan naiyankana? Ay nan nauy laraki winnu nan chanakchakorna?”

³ “Fiakun fiasor nan nauy laraki winnu nan chanakchakorna,” ensongfiat Jesus. “Enommat na kan hiya ta maepaila nan pannakafialin Apo Dios kan hiya. ⁴ Masapor atun takú nan epadnon nan nangifiaor kan ha-un, tay kaorkia pay laing. Cha omali nan lafi, at maid makachunu. ⁵ As nan mawawad-ak pay

§ 8:56 Gen. 12:3; 15:17-21 * 8:58 Exo. 3:14

laing asna's luta, ha-un nan silaw ay manilaw as numnum nan tatau.”

⁶ Kun pay kenalen Jesus chaná, tinmubfia as nan luta, at penelotna. Hana at ekapu as nan matan nan laraki.

⁷ Kenalina as nan laraki, “*Uyka munchor-op as nan Mun-om-omsan ay Siloe.*” (Nan laychun ay kanan nan Siloe at naifiaor.) Isunga hiya at chi ya inmuy ya nunchor-op. As nan kenmatamana, makaila at.

⁸ As nan nangil-an nan sasag-una ya nan chiyuycha sikud ay nangil-ila kan hiya as nan nunlelmosana, kenalicha, “Ay fiakun hi tona nan laraki ay nangepaingsa ay tomokor ay munlelmos?” ⁹ “O, hiya ya,” kenalen nan tapen nan tatau.

Nan tapina at kenalicha, “Fiakun ya. Kaluplupana yangkiay.”

Ngem kenalen nan laraki ay mismu, “Ha-un chi ya.”

¹⁰ Senarudsudcha kan hiya, “Adchi t'uyka makaila ad wani?”

¹¹ Tinumfor hiya, “Nan taku ay nan ngachana at Jesus at penelotna nan luta, at enkapuna as nan matak. Hana at kanan kan ha-un un umuyak as nan Mun-om-omsan ay Siloe ya munchor-opak hid-i. Isunga hiya at chi ya inmuyak, at nunchor-opak. Kunak pay narpas, makailaak.”

¹² “Ay chaud ngay hiya?” senarudsudcha kan hiya.

“Tuan,” ensongfiatna.

Nan Namistikiaran Nan Chiyuycha Fariseo As Nan Nakaan Nan Finuragna

¹³ Inyuycha nan laraki ay nakaan chi finuragna as nan chiyuycha Fariseo. ¹⁴ Nan urkiw ay namelotan Jesus as nan pitak ya nangaanana as finurag nan laraki at Urkiw ay Mun-iblayan. ¹⁵ Isunga ensarochakchak nan chiyuycha Fariseo as nan laraki mu adchi t'uy nakaila. Kenalina kan

chicha, “Enkapuna nan pitak as matak, at chinor-opak. Ad wani at makailaak.”

¹⁶ Kenalen nan tapen nan Fariseo, “Nan laraki ay nangekaman as na at chaan nurpu kan Apo Dios, tay achina tongparun nan lintig maepangkep as nan Urkiw ay Mun-iblayan.”

Ngem kenalen nan tapina, “Mu hiya at fumafiasor challu, anan atuna ay mangekaman as nakaskaschaaw ay sinyar ay kaman as nan nauycha?” Angkiay ya tukutukún at chi mangnunumnumcha as nan maepangkep kan Jesus.

¹⁷ Isunga kasin senarudsud nan chiyuycha Fariseo as nan laraki, “Anan maifiakiam maepangkep kan hiya, tay kenaana nan finuragmu?”

“Pomapadtu hiya,” ensongfiatna.

¹⁸ Ngem chaan pay enafurot nan anap-apon chi Judio ay nan laraki ay makaila ad wani at naiyanak ay nafufurag. Isunga enayakiancha nan chanakchakorna.

¹⁹ Senarudsudcha, “Ay hi tona nan anakyu ay laraki ay kananyu un nafufurag nunlapu as nan naiyankana? Adchi ngay t'uy makaila ad wani?”

²⁰ Tinumfor nan chanakchakorna, “Ammumi ay hi tona nan anakmi ay laraki, ya ammumi ay nafufurag hiya nunlapu as nan naiyankana. ²¹ Ngem achimi poros ammu mu adchi t'uy makaila hiya ad wani winnu ngachana nan nangaan as finuragna. Kakunyu sarudsuchun kan hiya, tay inmurúg met, ya mafialina ay songfiatan nan sarudsudyu.” ²² Kenalen nan chanakchakorna na kiapú ta umugyatcha as nan anap-apon chi Judio, tay nunturakian at nan nauycha anap-apu ay mu ngachana nan mamigfig ay hi Jesus nan Cristo at maepak-ak hiya as nan senagogacha. ²³ Isunga hiyasa nan kiapúna as nangaliyan nan chanakchakorna un inmurúg hiya, ya kan hiya nan munsarudsuchancha.

²⁴ Kasincha enayakian nan laraki ay nafufurag nunlapu as nan naiyankana. Kenalicha kan hiya, “Chayawum kayong hi Apo Dios ya fiakun hi tona, tay ammumi ay hi tona ay taku ay nangepaammay as matam ta makailaka at fumafiasor.”

²⁵ Tinumfor hiya, “Ahek ammu mu fumafiasor hiya winnu achi. Nan usa ay ammok at nafurakiak, ngem makailaak ad wani.”

²⁶ Senarudsudcha kan hiya, “Anan enatna mampay kan he-a t'uy nakaan nan finuragmu?”

²⁷ “Kunku man infiakia kan chakayu, ya kun kayu achi chumngor,” ensongfiatna. “Adchi t'uyyu laychun ay kasin chungrun? Ay laychunyu us ay munfialin as disipulusna?”

²⁸ Angkiay ya ininsurtucha hiya, ya kanancha, “He-a nan disipuluna! Ngem chakami at disipulus Moises!
²⁹ Ammumi ay nunkali hi Apo Dios kan Moises. Ngem hi tona ay taku, achimi ammu uray nan nurpuwana.”

³⁰ Tinumfor nan laraki, “Anuy paat nakaskaschaaw as solet! Achiyu ammu nan nurpuwana, ngem kenaana met nan finuragku. ³¹ Ammu takú ay achi chumngor hi Apo Dios as nan chiyuycha fumafiasor, ngem chumngor hiya as nan tatau ay mangchayaw kan hiya ya mangekaman as nan laychuna. ³² Nunlapu as nan nafiyangan nan luta, maid poros nadngor as taku ay nangepaammay as nafufurag nunlapu as nan naiyankana. ³³ Mu nan nauy ay taku at chaan nurpu kan Apo Dios, achi koma makaekaman as assena.”

³⁴ Tinumforcha kan hiya, “Ohu! Kunka cha fumafiasor nunlapu as nan naiyankam ya. He-a at paat nan mangisuru kan chakami?” Angkiay enpak-akcha hiya as nan senagoga.

Nan Achi Omaafurot Ay Maepachong As Nan Nafurag

³⁵ Kun pay chinngor Jesus ay enpak-akcha hiya, uyna enanap. As nan nanginchanana kan hiya, senarudsudna, “Ay omafurotka as nan Naepadtu ay Anak chi Taku?”

³⁶ “Sir, ifiakiam pay mu anan ngachana ta omafurotak kan hiya,” ensongfiatna.

³⁷ Kenalen Jesus kan hiya, “Inilam at hiya, ya hiya nan cha maketagtakiatfor kan he-a.”

³⁸ “Apo, omafurotak,” ensongfiat nan laraki, at nun-chayaw hiya kan Jesus.

³⁹ Kenalen Jesus, “Enmaliyak asna's luta ay mun-okóm ta nan chiyuycha kaman nafurag ay achi nangammu kan Apo Dios at makailacha, ya nan chiyuycha makaila ay mangali un ammucha hi Apo Dios at munfialincha as kaman nafurag.”

⁴⁰ Nan tapen nan chiyuycha Fariseo ay naesasag-un kan Jesus at chinngorcha na, ya senarudsudcha, “Ay kanam un nafurag kami us?”

⁴¹ Tinumfor hi Jesus, “Mu nafurag kayu at maid koma fiasoryu. Ngem kiapú ta kananyu un makaila kayu, kukutug nan fiasoryu.”

10

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Ammay Ay Mun-ay-aywan As Karnero

¹ Infiakian Jesus na ay maepadpachongan kan chicha: “Ifiakik kan chakayu nan tit-iwa. Nan taku ay achi sungkop as nan sugpan nan punchag chi karnero, ngem kun uy komarab as nan arad at mangaakiw ya homohold-ap. ² Nan taku ay sungkop as nan sugpan at hiya nan mangay-aywan as nan karnero. ³ Hiya nan paskopun nan munkukuwarcha as nan sugpan. As nan manguyawan nan mangay-aywan as nan ngachan nan tunggal usa as nan chiyuycha karnerona at ematonancha nan kalina at umuycha kan hiya. Angkiay ya epanguna chicha ay pumitiw. ⁴ Kuna pay enpapitiw am-in nan kuwana,

epanguna chicha, ya nan karnerona at umunudcha kan hiya, tay ammucha nan kalina. ⁵ Achicha umunud as nan tukún, ngem kuncha at lomayaw ay manaynan kan hiya, tay achicha ammu nan kalina.” ⁶ Hiyana nan maepadpachongan ay infiakian Jesus kan chicha, ngem chaancha naawatan nan laychuna ay kanan.

Hi Jesus Nan Ammay Ay Mangay-aywan

⁷ Isunga kasin kenalen Jesus kan chicha, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Ha-un nan maepachong as nan sugpan ay sungkopan nan chiyuycha karnero.* ⁸ Nan am-in ay enmon-ona ay enmali mu ha-un at chicha nan mangaakiw ya homohold-up, ngem chaan enafurot nan chiyuycha karnero chicha. ⁹ Ha-un nan sugpan. Mu ngachana nan sungkop ay manguy kan ha-un at maesarakan. Maepachong hiya as nan karnero ay mafialin ay sungkop ya pumitiw ay mun-anap as munkiarafiana.

¹⁰ “Nan mangaakiw at omali yangkiay ay mangakiw, po-matuy, ya chumachael. Kun pay ha-un, enmaliyak ta nan tataku ay chicha nan maepachong as nan karnerok at mawad-ancha as fiyag ay maid patingkiana ya maid kurangna.”

¹¹ Inturuy Jesus, “Ha-un nan ammay ay mangay-aywan as karnero. Nan ammay ay mangay-aywan at nakasakiana ay mangichat as fiyagna para as nan karnerona uray mu matuy hiya. ¹² Nan malagfuwan ay fiakun tit-iwa ay mangay-aywan ya fiakun nakin kuwa as nan karnero at lomayaw ay manaynan as nan karnero mu wachay ilauna as atap ay asu ay cha omali. Nan atap ay asu at chupapuna nan karnero, ya pasisiyanuna chicha. ¹³ Lomayaw hiya kiapú ta hiya at malagfuwan yangkiay, ya achina ayyiwan nan chiyuycha karnero. ¹⁴ Ha-un nan ammay ay mangay-aywan as karnero. O, am-ammok nan karnerok, ya nan karnerok at am-ammuwak us. ¹⁵ Hiyasa us kan Ama ay am-ammuwak ya am-ammok us hiya, ya ichatku

* 10:7 Jn. 6:35; 14:6

nan fiyagku kiapú as nan karnerok. ¹⁶ Wachacha nan tapina ay karnerok ay maid pay as nan nauy punchag. Masapor etoróngku us chicha hena, at chumngorchantu as nan kalek. Mu hiyasa, munfialincha as henpamurukian ya usa nan mangay-aywan kan chicha.

¹⁷ *“Laylaychunak kan Amak, tay nakasakianaak ay mangichat as nan fiyagku ta kasinak challu mataku. ¹⁸ Maid mangara as nan fiyagku kan ha-un, ngem ha-un challu nan nakin numnum ay mangichat. Wacha nan kalibfengak ay mangichat as nan fiyagku, ya wacha us nan kalibfengak ay mangara kasin. Hiyana nan filin ay enawatku kan Amak.”*

¹⁹ *Kun pay chinngor nan chiyuycha Judio nan nauycha infiakiyan Jesus, tukutukún kasin chi mangnnumnumcha as nan maepangkep kan hiya. ²⁰ Ongor kan chicha nan nangali, “Naanennetan hiya! Natongok hiya! Adchi t'uy kayu chumngor kan hiya?”*

²¹ *Ngem kenalen nan tapina, “Fiakun assessa nan kankanan chi naanennetan ya. Ay maepaammay nan anennet chi nafurag ta makaila?”*

Nan Nangachiyán Nan Chiyuycha Judio Kan Jesus

²² *As nan chinamuy, wacha nan Fiasta ay Maichatonan chi Templo ad Jerusalem. ²³ Cha manarcharan hi Jesus as nan makali un Fiangsar Solomon as Templo. ²⁴ Enarufong nan chiyuycha Judio hi Jesus, ya kanancha, “Anan uyaka man chi mangpapasugchanam kan chakami? Mu he-a nan Cristo, elawlawagmu man ay mangifiakia kan chakami.”*

²⁵ *Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Infiakiak at kan chakayu, ngem kunyu challu achi afurotun. Nan chiyuycha nakaskaschaaw ay chak at-atun as nan kalibfengan Ama at chatona nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un. ²⁶ Ngem kun kayu achi omafurot kiapú ta fiakun chakayu nan karnerok. ²⁷ Nan chiyuycha karnerok at ematonancha nan kalek. Ammok chicha, ya umunudcha kan ha-un. ²⁸ Ettak*

chicha as fiyag ay maid patingkiana, ya achichantu poros maisiyan kan Apo Dios. Maidtu mammamros kan chicha kan ha-un. ²⁹ *Hi Amak ay nangichat kan chicha kan ha-un at am-amud mu nan am-in. Maid makafiael ay mamros kan chicha as nan mangay-aywanan Dios Ama.* ³⁰ *Ha-un ya hi Ama at us-usa kami.”*

³¹ *Kun pay chinngor nan chiyuycha Judio, kasincha pinmichet as fiatu as elomtakcha kan hiya.* ³² *Kenalen Jesus kan chicha, “Ongor nan ammay ay nakaskaschaaw ay enpailak kan chakayu babaen as nan pannakafialin Ama. Ay chaud as nan nauycha ay enpailak nan kiapúna as uyyu manglomtakan kan ha-un?”*

³³ *Tinumfor nan chiyuycha Judio kan hiya, “Fiakun nan ammay ay enatmu nan kiapúna as manglomtakanmi kan he-a, ngem kiapú as nan kenalem ay maifusor kan Apo Dios. Kunka lawá taku ya, ngem munfialinum chi achormu as Dios.”*

³⁴ *Kenalen Jesus kan chicha, “Ay kun chaan naisurat as nan Lintigyú ay kenalen Apo Dios un, ‘Kenalek un ap-apodios kayu’?†* ³⁵ *Ammu takú met ay nan naisurat as nan Kalen Apo Dios at achi masoksokatan, ya enawakian Apo Dios as ap-apodios nan chiyuycha naichatan nan kalen Apo Dios.* ³⁶ *Kun pay ha-un, piniliyak kan Ama ya infiaorak asna's luta. Ay kananyu un chaak munkali as maifusor kan Apo Dios kiapú ta kenalek un, ‘Ha-un nan Anak Apo Dios’?‡* ³⁷ *Mu achek cha atun nan epadnon Ama at achiyak ud-ay afurotun.* ³⁸ *Ngem mu atok chaná, uray achiyak afurotun, afurotunyu koma nan chiyuycha chak atuaturun ta maammuwanyu ya maawatanyu ay wacha hi Ama kan ha-un, ya wachaak us kan hiya.”*

³⁹ *Penachascha kasin ay mangtiliw kan Jesus, ngem enlayawana chicha.* ⁴⁰ *Angkiay ya kasin nunfiangad hi Jesus ay kinumchang henan wawang ay Jordan henan*

† 10:34 Sal. 82:6 ‡ 10:36 Jn. 17:17, 19

lukiar ay nunfunfunyakian Juan ad kasin, ya hid-i nan naganana. ⁴¹ Ongor ay tatau nan inmy kan hiya, at kenalicha, “Maid enat Juan as nakaskaschaaw ay sinyar, ngem am-in ay kenarkalen Juan maepangkep kan tona ay taku at tit-iwa.” ⁴² Ongor ay tatau nan enmafurot kan Jesus hid-i.

11

Nan Natuyan Lazaro

¹ Wacha nan usa ay laraki ay nan ngachana at Lazaro ay cha munsaket ad Betania. Hid-i nan ilen Maria ya nan sunúdna ay hi Marta. ² Hi Maria ay anna nan mangikuyagtu as fiangfiangru as nan suken Jesus, ya punasanantu as nan fookna. Hi Lazaro ay sunúdna nan nunsaket.*

³ Isunga inmifiaor nan hen-aki ay fianafiai as uy mangi-fiakia kan Jesus un, “Apo, nan kiayyumu ay laylaychum at cha munsaket.” ⁴ Kun pay chinngor Jesus sa, kenalina, “*Nan saket ay anna at achi ekatuy Lazaro. Ommat na ta maichayaw hi Apo Dios, ya hiyasa nan kiapón nan maichayawan nan Anak Apo Dios.*”

⁵ Laylaychun Jesus nan nauycha hen-anag-i ay cha Marta, Maria ya Lazaro. ⁶ As nan nangchamakian Jesus ay nunsaket hi Lazaro, nayaschi henan lukiar ay kawadana as chuwa pay ay urkiw. ⁷ Kun pay narpas na, kenalen Jesus as nan disipulusna, “*Umuy takú kasin ad Judea.*”

⁸ Kenalen nan disipulus kan hiya, “Misturu, chaan nafiayag nan timpu ay kiayud chaká nanglomtakan as nan chiyuycha Judio. Ay kasinka pay laing munfiangad hid-i?”

⁹ Tinumfor hi Jesus, “*Ay kun maid hinpuru ya chuwa ay uras as nan kaorkia? Mu ngachana nan manarcharan as nan kaorkia at achi maesakiaw hiya, tay mailana nan silaw†asna's*

* 11:2 Jn. 12:3 † 11:9 8:12; 9:5

luta. ¹⁰ Ngem mu ngachana nan manarcharan as nan lafi at maesakiaw, tay maid nan silaw kan hiya.”

¹¹ Kun pay kenalen Jesus na, kenalina pay, “*Nan kiayyum takú ay hi Lazaro at nassuy, ngem uyku fiangunun hiya.*”

¹² Tinumfor nan disipulus kan hiya, “Apo, mu nassuy hiya at omammaytu.” ¹³ Nan laychun Jesus ay kanan at natuy hiya, ngem ka-anancha mu nanassuy tit-iwa hi Lazaro.

¹⁴ Isunga narawag nan infiakian Jesus kan chicha, “*Natuy hi Lazaro,* ¹⁵ *ngem kiapú kan chakayu, naragsakak as nan kamaidku as nan kawad-ana as nan natuyana ta pumigsa nan pammatiyu kan ha-un. Ayu, uy takú ilaun hiya.*”

¹⁶ Kenalen Tomas ay makali un Apel as nan kakadwana ay disipulus, “Umuy takú us ta uray maetapi takú as nan Apo ay matuy.”

Hi Jesus Nan Kurpuwan Chi Fiyag Ay Maid Patingkiana

¹⁷ Kun pay inumchan cha Jesus ad Betania, naam-muwana ay opat at ay urkiw nan nailurubkan Lazaro.

¹⁸ Nan nauy Betania at asnop ad Jerusalem. Umuy as turu ay kilometro nan kaachawwina. ¹⁹ Ongor ay Judio nan enmali ay uy mangliwliwa kan cha Marta kan Maria kiapú as nan natuyan nan sunúdcha.

²⁰ Kun pay chinngor Marta ay cha omali hi Jesus, pinmitiw hiya ay uy nanib-at kan hiya, ngem nayagyag hi Maria as afongcha. ²¹ Kenalen Marta kan Jesus, “Apo, mu kunka wacha hena at chaan koma natuy nan sunúdku. ²² Ngem uray ad wani, ammok ay mu ngachana nan chawatum kan Apo Dios, ichatna kan he-a.”

²³ Kenalen Jesus kan hiya, “*Matakuntu manipud as nan utúy nan sunúdmu.*”

²⁴ “Ammok ay matakú kasin hiya as nan matakuwantu nan nunkatuy manipud as nan utúy as nan anongos ay urkiw,” ensongfiat Marta.

²⁵ Kenalen Jesus kan hiya, “*Ha-un nan mangtaku as nan natuy manipud as nan utúy ya nan mangichat as nan fiyag ay maid patingkiana. Nan taku ay omafurot kan ha-un at matakú challu uray mu matuy,* ²⁶ *ya mu ngachana nan matatuku ay omafurot kan ha-un at achi matmatuy. Ay afurotum na?”*

²⁷ “O, Apo,” ensongfiat Marta. “Afurotok ay he-a nan Cristo ay Anak Apo Dios. He-a nan sisin-udmi ay omali asna's luta.”

Nan Nun-akoran Jesus

²⁸ Kun pay narpas ay infiakian Marta na, nunfiangad hiya ay uy nangayag kan Maria ay sunúdna. Intubtufuna kan hiya, “Wacha nan Misturu hena, ya cha chaka epaayag.” ²⁹ As nan nanngoran Maria as sa, nalannigwat hiya, at inmuy kan Jesus. ³⁰ Chaan pay inumchan hi Jesus henan fiabruy, tay kukutug henan lukiar ay nanib-atan Marta kan hiya. ³¹ Nan chiyuycha Judío ay cha mangliwliwa kan Maria as fiaruy at immunudcha as nan nangilancha ay nalannigwat hiya ya pinmitiw. Ka-anancha mu umuy as nan kawad-an nan lufok ta mun-akor.

³² Kun pay inumchan hi Maria as nan kawad-an Jesus ya inilana hiya, nunlukfub as nan sangwanana. Kenalina kan hiya, “Apo, mu kunka wacha hena at chaan koma natuy nan sunúdku ay laraki.”

³³ As nan nangil-an Jesus kan Maria ya nan chiyuycha Judío ay immunud kan hiya ay cha mun-ag-akor, nginmuyus hiya as solet ya nalilifok chi numnumna. ³⁴ Senarudsudna kan chicha, “*Ay chaud nan nangilubkanyu kan hiya?”*

“Apo, aka ta uy takú ilaun,” ensongfiatcha.

³⁵ Nun-akor hi Jesus. ³⁶ Kenalen nan chiyuycha Judío, “Ilaunyu, ongor paat chi layadna kan hiya.” ³⁷ Ngem kenalen nan tapen nan tatakú, “Ay fiakun hiya nan

nangepaammay as matan nan nafurag ta makaila? Adchi ngay t'uyña enparufus ay natuy hi Lazaro?"

Nan Natakuwan Lazaro Manipud As Nan Utúy

³⁸ Kasin nginmuyus as solet hi Jesus as nan naesnopana as nan nailubkan Lazaro. Nan lufokna at natuktukan ay chupras ya natatangfian as ad-acha ay fiatu. ³⁹ "Kaanunyu nan fiatu," infilin Jesus.

Ngem kenalen Marta ay sunúd nan natuy, "Ayokayong! Apo, mun-akub at a, tay opat at ay urkiw nan nailurubkana!"

⁴⁰ Kenalen Jesus kan hiya, "Ay chaanku infiakia kan he-a ay mu omafurotka at mailam nan kaichayawan Apo Dios?"

⁴¹ Isunga kenaancha nan fiatu. Angkiay ya nuntangad hi Jesus, ya kanana, "Ama, munyamanak kan he-a, tay chinngorak kan he-a. ⁴² Ammok ay kanayonak ay chungrun kan he-a, ngem kanak na kiapú as nan nauycha tatakú hena ta afurotuncha ay he-a nan nangifiaor kan ha-un."

⁴³ Kuna pay kenali na, inpigsana ay nangifukiaw, "Lazaro, pumitiwka!" ⁴⁴ Pinmitiw nan natuy. Napopotepotan chi limana ya sukina as lopot, ya naapongotan us nan lupana as panyu. Angkiay kenalen Jesus kan chicha, "Kaanunyu nan hanacha naepopotepot kan hiya ta mafialin ay komatam."

*Nan Nuntuturakian Nan Judio Ay Mangpatuy Kan Jesus
(Mat. 26:1-5; Mar. 14:1-2; Luc. 22:1-2)*

⁴⁵ Nan ongor as nan chiyuycha Judio ay enmali ay nangliwliwa kan Maria ya nangila as nan enat Jesus at enmafurotcha kan hiya. ⁴⁶ Ngem nan tapina kan chicha at inmuycha as nan chiyuycha Fariseo, ya infiakiacha kan chicha nan enat Jesus.

⁴⁷ Angkiay nan chiyuycha Fariseo ya nan anap-apon chi papachi at nakimitincha as nan chiyuycha membron

nan Sanhedrin. Kenalicha kan chicha, “Anan atun takú ngay? Nan taku ay ansa at ongor chi nakaskaschaaw ay sinyar ay chana at-atun! ⁴⁸ Mu ukiayun takú hiya ay mangiturturuy as sa, am-in ay tatau at omafurotchantu kan hiya. Mu hiyasa, omalintu nan chiyuycha toray ay i-Roma ay manachael as nan Templo takú ya uray nan nasyon takú.”

⁴⁹ Ngem nan usa kan chicha at hi Caifas ay kangatuwan ay pachi as nan hiyachi ay tawwun nan nangali, “Kenom-saw kayu! Maid paat ammuyu! ⁵⁰ Ay achiyu maawatan ay un-unuyna kan chakayu ay nan usa ay taku at matuy para as nan tatau mu nan intiru ay nasyon nan machachael?” ⁵¹ Nan nauy infiakian Caifas at chaan nurpu as nan mismu ay numnumna, ngem kiapú ta hiya nan kangatuwan ay pachi as nan hiyachi ay tawwun, enpaepadton Apo Dios kan hiya ay matuy hi Jesus para as nan tatau ay Judio. ⁵² Fiakun yangkiay para as nan chiyuycha Judio, ngem am-in ay an-ak Apo Dios ay wacha henan tukutukún ay luglukiar at amonguna ay mun-us-usaun. ⁵³ Nunlapu as nan hiyachi ay urkiw, nuntuturag nan anap-apon chi Judio as atuncha ay mangpatuy kan Jesus.

⁵⁴ Isunga chaan at nunfiabfiat hi Jesus as nan kawad-an nan tatau ad Judea, ngem kun at nak-ak hiya ya nan disipulusna ay inmuy henan ili ay Efraim ay asnop henan disyerto, ya hid-i nan nayaschiyancha.

⁵⁵ As nan hiyachi, kiayud umchan nan Fiastan chi Judio ay makali un Munlausan. Ongorcha nan enmabrat ad Jerusalem ay nurpu henan sigsikib ay uy mangedkaman as nan iniili ay ukialicha ay panagcharos sakbay makifiastacha. ⁵⁶ Kuncha pay inumchan nan tatau ad Jerusalem, chacha anapun hi Jesus. As nan naamonganacha as Templo, nunesennarudsudcha, “Ngachana nan munnunumnummu? Ay achi ngun omali hi Jesus ay makifiasta?”

⁵⁷ Nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha Fariseo at infilinchá as nan tatakú ay mu wacha nan nangammu as nan kawad-an Jesus, masapor epakaammuna ta tiliwuncha hiya.

12

Nan Nangikuyakian Maria As Fiangfiangru As Nan Suken Jesus

(Mat. 26:6-13; Mar. 14:3-9)

¹ As nan hiyachi, unum pay ay urkiw sakbay nan Fiastan chi Munlausan. Inmuy cha Jesus ad Betania ay ilen Lazaro ay tenakuna manipud as nan utúy. ² Nunsakianacha hid-i as kanuncha as nan maschum ta pachayawancha hi Jesus. Finmachang hi Marta ay nun-iwaras as makan, ya hi Lazaro at usa as nan chiyuycha nakiufong kan Jesus.

³ Angkiay ya hi Maria at enarana nan kakudwan chi litro ay nanginggina-an ay fiangfiangru ay nardu ay maid naekaskaslang. Inkuyagna as nan suken Jesus, angkiay inpunasna nan fookna. Nan fiangruna at nunwaras as nan intiru ay afong.

⁴ Ngem kun pay hi Judas Iscariote ay usa as nan disipulus Jesus ay mangesepseptu kan Jesus, kenalina as nan nangil-ana's chi, ⁵ “Ayyiwka sa paat! Anuy chaan naelaku na ay fiangfiangru as turon kiasot ay dinario ya maichat nan lakuna as nan chiyuycha pugli?” ⁶ Kenalina sa, fiakun kiapú ta sug-angana nan pugli, ngem kiapú ta mangaakiw hiya. Hiya us nan mamangchun as nan sipingcha, ya ukialina ay mangakét para as nan mismu ay osaruna.

⁷ Kenalen Jesus kan Judas, “Pay-anyu! Intutupugna sa ta esakianana nan achorku para as nan urkiw ay mailubkak. ⁸ Nan chiyuycha pugli at kanayoncha ay wacha kan chakayu. Ngem kun pay ha-un, achiyak kanayon ay wacha kan chakayu.”

Nan Planon Nan Anap-apon Chi Papachi Ay Mangpatuy Kan Lazaro

⁹ As nan nangammuwan nan ongor ay Judio ay wacha hi Jesus ad Betania, inmuycha hid-i. Nan inmuyancha at fiakun yangkiay kiapú kan Jesus, ngem kiapú ta laychuncha us ay ilaun hi Lazaro ay tenakuna manipud as nan utúy.

¹⁰ Isunga plenanon nan anap-apon chi papachi ay patayun us hi Lazaro, ¹¹ tay kiapú kan hiya, ongor as nan chiyuycha Judio nan cha mak-ak kan chicha ya cha omafurot kan Jesus.

Nan Nangchayawan Nan Tatau Kan Jesus As Nan Inmuyana Ad Jerusalem

(Mat. 21:1-11; Mar. 11:1-11; Luc. 19:28-40)

¹² As nan kafikiatana, nan ongoongor ay tatau ay enmali ay nakifiasta at chinngorcha ay cha omali hi Jesus ad Jerusalem. ¹³ Isunga enmaracha as pangan chi palma ay kaiw, ya uycha sinib-at hiya. Infugfukiawcha, “Machaychayaw hi Apo Dios! Bendisyonan koma Apo Dios nan naifiaor as pannakaachorna. Bendisyonan koma Apo Dios nan Aren nan Israel!”

¹⁴ Enpaaran Jesus nan urfun ay dongki, ya nunsakay hiya ay kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

¹⁵ “Chakayu ay tatau ad Jerusalem, achi kayu umugyat. Ilaunyu! Cha omali nan ariyu ay nunsasakay as nan urfun ay dongki.”*

¹⁶ Nan nauycha enommat at chaan naawatan nan disipulus Jesus as nan hiyachi ay timpu. Ngem as nan naichayawan Jesus as nan natakuwana manipud as nan utúy, hiyachi nan nangnumnumancha ay nan nauycha maepangkep kan hiya at naisuratcha as nan Kalen Apo Dios ya enkamancha chaná kan hiya.

* 12:15 Zac. 9:9

¹⁷ Nan ongor ay tatau ay nangila as nan nangayakian Jesus kan Lazaro as nan lufokna ya nangtakuwana kan hiya manipud as nan utúy at chacha epachapachamag nan inilacha. ¹⁸ Hiyachi nan kiapúna ay ongoongorcha nan uy nanib-at kan Jesus, tay nachamagcha nan nauy nakaskaschaaw ay sinyar ay enatna. ¹⁹ Angkiay ya kenalen nan chiyuycha Fariseo as nan tunggal usa, “Ilaunyu at maid atun takú! Am-in ay tatau at chacha umunud kan hiya.”

Nan Nangifiag-an Jesus As Nan Katuyana

²⁰ Wachacha nan tapen nan Griego ay naetatapi as nan chiyuycha uy nunchaychayaw kan Apo Dios as nan fiasta ad Jerusalem. ²¹ Inmuycha kan Felipe ay i-Betsaida ad Galilea, at kenalicha kan hiya, “Sir, laychunmi ngay koma ay ilaun hi Jesus.” ²² Uy infiakian Felipe kan Andres, at uycha infiakia ay chuwa kan Jesus.

²³ Kenalen Jesus kan chicha, “Enmali at nan uras ay maichayawan nan Naepadtu ay Anak chi Taku. ²⁴ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan nauy ay ommat at maepachong as nan usa ay fokel ay makiab-onan as nan luta ya kaman matuy. Mu assena, achi hihiya ay us-usa. Ngem uray kaman matuy, tomemeltu, at fumkias as ongoongor. ²⁵ Nan taku ay nan mismu ay fiyagna yangkiay nan laylaychuna at malitawnantu. Ngem nan taku ay fiakun nan mismu ay fiyagna asna's luta nan laylaychuna at matakuntu in-inkiana. ²⁶ Mu ngachana nan manglayad ay munserfi kan ha-un, masapor unuchunak, ya henan kawad-ak, hid-i us nan kawad-an nan fiabfiarok. Mu ngachana nan munserfi kan ha-un, ichayaw Amak hiya.”

Epakaammon Jesus Nan Matuyana

²⁷ Inturuy Jesus, “Ad wani, malilifok as solet chi num-numku, ya anan ekararagku? Ay ekararagku un, ‘Ama, esarakanak as nan nauy omali ay likiatku?’ Achi, tay hiyana ay

likiat nan pangkep nan enmaliyak hena. ²⁸ Kun at nan kanak, 'Ama, epailam nan kaichayawan nan ngachanmu.' "

Angkiay ya wacha at nan kali ay nurpu ad chaya ay kanana, "Enpailak at nan kaichayawak, ya kasinkuntu epaila."

²⁹ Nan ongor ay tatakú ay nangatakchug hid-i at chingorcha chi ay kali. Kenalen nan tapina kan chicha un kinmud-or. Nan tapina at kenalicha, "Nunkali nan anghel kan hiya."

³⁰ Tinumfor hi Jesus kan chicha, "Nan nauy kali ay chinngoryu at fiakun para kan ha-un, ngem kun at para kan chakayu. ³¹ Ad wani nan maokomán nan tatakú asna's luta, ya ad wani us nan maamisan Satanas ay ap-apon chi achi omaafurot.† ³² Kunak pay maetag-uy manipud asna's luta, awisoktu nan am-in ay tatakú ta omafurotcha kan ha-un." ³³ Kenalina na ay mangepakaammu as nan atuna ay matuy.

³⁴ Angkiay ya tinumfor nan ongor ay tatakú, "Ammumi met ay kanana as nan Lintig takú ay nan Cristo at matakú in-inkiana. Adchi t'uymu kanan un, 'Masapor maetag-uy nan Naepadtu ay Anak chi Taku'? Ngachan tona ay Naepadtu ay Anak chi Taku?"

³⁵ Tinumfor hi Jesus, "Hen-omaketan yangkiay nan mawawad-an nan silaw kan chakayu. Iturturuyyu ay manaran as nan mawawad-an pay laing nan silaw kan chakayu sakbay maschuman kayu. Tay nan taku ay manaran as nan ngongot at achina ammu nan ay-ayana. ³⁶ As nan mawawad-an pay laing nan silaw kan chakayu, omafurot kayu as nan silaw ta munfialin kayu as tatakú ay nasilawan chi numnumcha." As nan nangaliyan Jesus as na, nak-ak hiya, ya chaan nunpaila kan chicha.

Nan Achi Omafurotan Nan Chiyuycha Judio

† 12:31 Jn. 14:30; 16:11

³⁷ Uray kun ongor nan nakaskaschaaw ay sinyar ay enpappailan Jesus kan chicha, kuncha challu achi afurotun hiya ³⁸ ta matongpar nan kenalen Isaias ay pomapadtu un, “Apo, ay kun wachay enmafurot as nan enpakaammumi? Ay kun wachay enmafurot as nan enpailam ay pannakafialinmu?”
‡

³⁹ Nan kiapúna as achicha omafurotan at wacha ngamin us nan kenalen Isaias un,

⁴⁰ “Finurag Apo Dios nan matacha ya enpatangkena nan numnumcha ta achicha maila ya achicha us maawatan ya achicha munsakong kan hiya ta epaammayna chicha.”§

⁴¹ Kenalen Isaias na, tay inilana nan kaichayawan Jesus ad pus-uy ya infiakiana nan maepangkep kan hiya.

⁴² Uray mu hiyachi, ongor ay anap-apon chi Judio nan enmafurot kan Jesus. Ngem kuncha chaan ipudnu nan pammatacha, tay umugyatcha mu epak-ak nan chiyuycha Fariseo chicha as nan senagoga, ⁴³ tay laylaychuncha nan mangchaychayawan nan tatakú kan chicha mu nan mangchayawan Apo Dios kan chicha.

Nan Maokóm Kiapú As Nan Kalen Jesus

⁴⁴ Angkiay ya inpigsan Jesus ay nangali, “Nan taku ay omafurot kan ha-un at fiakun yangkiay ha-un nan afurotuna ngem patí nan nangifiaor kan ha-un. ⁴⁵ Nan taku ay mangila kan ha-un at ilauna us nan nangifiaor kan ha-un. ⁴⁶ Enmaliyak as kaman silaw asna's luta ta mu ngachana nan omafurot kan ha-un at achi mayayaschi as nan ngongot.

⁴⁷ “Mu ngachana nan manngor as nan chak isursuru ya achina tongparun at achek okomún hiya. Tay chaanak enmali ay mang-okóm as nan tatakú asna's luta, ngem kunak at enmali ay mangesarakan kan chicha. ⁴⁸ Wachá nan mang-okóm as

‡ 12:38 Isa. 53:1 § 12:40 Isa. 6:10

nan mangachi kan ha-un ya achi mang-awat as nan chiyuycha kanak. Nan nauycha kenarkalek at chicha nan mang-okóm kan hiya as nan anongos ay urkiw. ⁴⁹ O, tit-iwa, tay chaanak nunkarkali as nan mismu ay kalibfengak, ngem kun at hi Ama ay nangifiaor kan ha-un nan nangifilin kan ha-un as nan masapor ay kanak. ⁵⁰ Ammok ay nan filina at muntoróng as nan fiyag ay maid patingkiana. Isunga nan infilin Amak kan ha-un at hiya yangkiay nan kenarkalek.”

13

Nan Nangisuwan Jesus As Nan Disipulusna

¹ As nan kiayud umchanan nan Fiastan chi Munlausan, ammon Jesus ay inumchan nan uras ay mak-akana asna's luta ya munfiangchana kan Amana. Kanayona ay lenaylayad nan disipulusna, ya lenaylayadna chicha inkiana as nan natuyana asna's luta.

² As nan lafi, as nan cha manganan cha Jesus, enpanumnum at Satan as kan Judas ay potot Simon Iscariote nan pangkepna ay mangesepsep kan Jesus. ³ Ammon Jesus ay am-in ay pannakafialin at inchat Amana kan hiya. Ammuna us ay kan Apo Dios nan nurpuwana ya kan hiya nan munfiangchana.

⁴ Isunga tenmakchug hi Jesus, ya kenaana nan kakiayna, angkiay ensalifudna nan tuwarya as kitangna. ⁵ Kun pay narapas sa, tenorwana nan parangkiana as chanum. Angkiay ya enlapuna ay mangisu as nan disipulusna, ya punasana as nan tuwarya ay ensalifudna as kitangna.

⁶ Kun pay naekchang kan Simon Pedro, kenalen Pedro kan hiya, “Apo, ay he-a nan mangisu kan ha-un?”

⁷ Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Nan nauy chak at-atun at achim maawatan ad wani, ngem maawatamtu as kasin.*”

⁸ Kenalen Pedro kan Jesus, “Aw, achiyaktu poros isisuwan kan he-a, Apo.”

Ngem tinumfor hi Jesus, “Mu achek isuwan he-a at achika maifilang as disipulok.”

⁹ Tinumfor hi Pedro, “Mu hiyasa payat, Apo, fiakun yangkiay nan sukek nan urasam ngem uray us nan limak ya nan urok.”

¹⁰ Kenalen Jesus, “Nan taku ay chakus nun-umus at achi kis-an mun-umus kasin, kun yangkiay mun-isu, tay nacharos hiya. Nacharos kayu, ngem achi kayu am-in.” ¹¹ Aammon Jesus nan mangesepsep kan hiya, isunga kenalina, “Achi kayu am-in nacharos.”

¹² Kuna pay lenpas ay nangisu kan chicha, kasin nunkakiay ya nunfiangad as nan tokorana. Senarudsudna as nan disipulusna, “Ay maawatanyu nan nauy enatku kan chakayu?” ¹³ Nan awagyu kan ha-un ay ‘Misturu’ ya ‘Apo’ at ustu, tay tit-iwa met ay ha-un sa. ¹⁴ Mu ha-un ay Apoyu ya Misturuyu at inisuwak chakayu, masapor us mun-iinnisu kayu. ¹⁵ Enpailak met nan turachunyu ta atunyu us koma nan kaman as nan enatku kan chakayu. ¹⁶ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan mafiabfiaor at achi am-amud mu nan amona. Kaman us as nan naifiaor at achi am-amud mu nan nangifiaor kan hiya. ¹⁷ Mu ammuyu chaná, nakiasat kayu mu atunyu!

¹⁸ “Fiakun chakayu am-in nan chak ifiagfiakia, tay ammok nan chiyuycha pinilek. Ngem masapor matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, ‘Nan nakekan kan ha-un at hiya nan nunfialin as kafusorku.’* ¹⁹ Ifiakiak na kan chakayu ad wani sakbay ommat ta as nan ommatana at afurotunyu ay ha-un nan Cristo.† ²⁰ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan taku ay mang-awat as nan ifiaorku at ha-un nan awatuna, ya nan mang-awat kan ha-un at awatuna nan nangifiaor kan ha-un.”

* 13:18 Sal. 41:9 † 13:19 Exo. 3:14; Jn. 8:28,58; 14:29

*Nan Nangifiag-an Jesus As Nan Maesepsepana
(Mat. 26:20-25; Mar. 14:17-21; Luc. 22:21-23)*

²¹ Kun pay narpas ay infiakuan Jesus na, nalilifokan as solet nan numnumna. As nan hiyachi, narawag ay infi-akiana, “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Wacha kan chakayu nan usa ay mangesepsep kan ha-un.*” ²² Nun-iinnila nan disipulusna, tay achicha poros ammu mu ngachana kan chicha nan chana kanan. ²³ Nan usa as nan disipulusna ay laylaychun Jesus at naichachapat kan Jesus. ²⁴ Sininyasan Simon Pedro hiya, ya kanana, “*Sarudsuchum pay kan Apo mu ngachana kan chitaku nan chana kanan.*”

²⁵ Isunga nan naichachapat kan Jesus at kaskasin naesnop kan hiya, ya senarudsudna, “*Apo, ngachan ngay tud-i?*”

²⁶ “*Nan mangichataktu as nan nauy tenapay ay esawsawku at hiya,*” ensongfiat Jesus. Kuna pay ensawsaw nan tenapay, inchatna kan Judas ay potot Simon Iscariote. ²⁷ As nan hiyachi ay nangor-an Judas as nan tenapay, nasannukop hi Satanas kan hiya.

Kenalen Jesus kan hiya, “*Kamuwum! Atum at nan hana planom ay atun.*” ²⁸ Maid nakaawat as nan chiyuycha nakekan kan Jesus mu adchi t'uy kenalen Jesus chi kan Judas. ²⁹ Kiapú ta hi Judas nan mamangchun as nan sipingcha, ka-anan nan tapina kan chicha un uy at cha ifiakian Jesus kan hiya ay uy lomaku as kasaporancha as nan hana ay fiasta winnu uy umichat as siping as nan pugli. ³⁰ As nan nang-awatan Judas as nan tenapay, napannitiw hiya. Lafi as nan hiyachi.

Nan Fiarú Ay Filin

³¹ As nan nak-akan Judas, kenalen Jesus, “*Ad wani, maichayaw nan Naepadtu ay Anak chi Taku, ya babaen kan hiya at maila nan kaichayawan Apo Dios.*” ³² Mu maichayaw hi Apo Dios babaen kan hiya at hi Apo Dios us ay mismu nan

mangepaila ay dagus as kaichayawan nan Naepadtu ay Anak chi Taku.

³³ “Chakayu ay an-akku, hen-omaketan yangkiay nan kawad-ak kan chakayu. Anapunaktu kan chakayu, ngem ifiakiak ad wani kan chakayu nan infiakiak as nan anap-apon chi Judio ay achi kayu makauy henan ay-ayak.‡ ³⁴ Nauy nan fiarú ay filinku kan chakayu: Munlelennayad kayu. Kaman as nan nanglaylaychanak kan chakayu at assesa us ay masapor munlelennayad kayu.§ ³⁵ Mu hiyasa ay munlelennayad kayu, maammuwantu nan am-in ay tatau ay chakayu nan disipulusku.”

Nan Nangifiag-an Jesus As Nan Nangesaotan Pedro Kan Hiya

(Mat. 26:31-35; Mar. 14:27-31; Luc. 22:31-34)

³⁶ Senarudsud Simon Pedro kan Jesus, “Apo, ay chaud nan ay-ayam?”

“Henan ay-ayak at achika makaunud ad wani kan ha-un, ngem umunudkantu as kasin,” ensongfiat Jesus.

³⁷ Senarudsud kasin Pedro, “Apo, adchi t'uyak achi makaunud kan he-a ad wani? Nakasakianaak met ay matuy para kan he-a.”

³⁸ Tinumfor hi Jesus, “Ay tit-iwa ay nakasakianaka ay matuy para kan ha-un? Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. Achi munkokakok nan ka-or inkiana mamen turu ay esaotak kan he-a.”

14

Hi Jesus Nan Charan Ay Umuy Kan Dios Ama

¹ Inturuy Jesus, “Achi kayu malilifokan, ngem kun kayu at omafurot kan Apo Dios, ya omafurot kayu us kan ha-un. ² Ongor chi magyanan as nan kawad-an Amak ad chaya, ya umuyak

‡ 13:33 Jn. 7:34; 8:21 § 13:34 Jn. 15:12; 1 Jn. 3:23-24; 4:7-11

hid-i ay mangesakiana as nan magyananyu. Mu kun achi tit-iwa nan chak kankan an at infiakiak koma kan chakayu. ³ As nan umuyak ya mangesakianaak as nan magyananyu, omaliyaktu kasin ay mangedatam kan chakayu ta wacha kayuntu us as nan kawad-ak. ⁴ Ammuyu met nan charan ay umuy as nan ay-ayak.”

⁵ Kenalen Tomas kan Jesus, “Apo, achimi met ammu nan ay-ayam. Ngachana ngay nan atunmi ay mangammu as nan charan?”

⁶ Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Ha-un nan charan ay umuy ad chaya, nan kurpuwan chi kenatit-iwa ya nan mangichat as fiyag. Maid makaali kan Amak mu achi babaen kan ha-un. ⁷ Mu tit-iwa ay am-ammuwak at am-ammuyu us hi Amak. Munlapu ad wani, am-ammuyu challu hiya, ya kamanyu tit-iwa inila hiya.”*

⁸ Kenalen Felipe kan Jesus, “Apo, epailam kan chakami nan Ama. Mu atum sa, mapnek kami.”

⁹ Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Ayokayong Felipe! Kunak cha nafiayag kan chakayu am-in ya, ay achiyak pay laing am-ammu kan he-a? Nan nakaila at kan ha-un at inilana us nan Ama. Anuymu kanan un, ‘Epailam nan Ama kan chakami?’*

¹⁰ *Ay achim afurotun ay wachaak kan Amak, ya wacha hi Amak kan ha-un? Nan kenarkalek kan chakayu at chaan nurpu as numnumku ngem hi Amak ay mawawacha kan ha-un nan cha mangekaman as nan atuna. ¹¹ Afurotunyu nan kanak ay wachaak kan Ama ya wacha hi Ama kan ha-un. Mu achiyu afurotun nan kanak, afurotunyu kiapú as nan nakaskaschaaw ay en-enatku.*

¹² “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan ngachana ay omafurot kan ha-un at atunantu us nan chak at-atun. Am-amud pay nan atuna mu nan nauycha, tay munfiangachak kan Ama. ¹³ Nan ngachana ay chawatunyu kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un at atoktu ta maichayaw nan Ama babaen*

as nan Anakna. ¹⁴ O, mu chumawat kayu as kumpurmi kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un, atoktu.”

Nan Nangifiag-an Jesus Ay Epaalina Nan Espiritu Santo

¹⁵ Kenalen us Jesus, “Mu laylaychunak kan chakayu, tongparunyu nan filfilinku. ¹⁶ Chawatoktu kan Ama, at ifiaorna nan Fumadfiachang as pannakaachorku. Hiya at mawawacha kan chakayu in-inkiana. ¹⁷ Hiya nan Espiritu Santo ay mangisursuru as nan kenatit-iwa. Nan tatau asna's luta ay achi omafurot at achicha mafialin ay awatun hiya, tay achicha maematonan ya achicha ammu hiya. Kun pay chakayu, ammuyu hiya, tay makepagan kan chakayu, ya awni at mawawacha kan chakayu.

¹⁸ “Ahek taytaynan chakayu ay kaman maid chanakchakorcha, tay munfiangachaktu challu kan chakayu. ¹⁹ Achi mafiyag at achiyaktu il-ilaun as nan tatau ay achi omafurot kan ha-un. Ngem chakayu at ilaunaktu. Kiapú ta matakuwak at matakuyu us. ²⁰ As nan hana ay urkiw, maammuwanyuntu ay wachaak kan Ama, ya wacha kayu kan ha-un, ya wachaak kan chakayu. ²¹ Nan mangawat ya mangtongpar as nan filfilinku at hiya nan manglaylayad kan ha-un. Nan manglaylayad kan ha-un at laylaychuntu Ama hiya. Uray ha-un at laylaychoktu us hiya, ya epakaammoktu kan hiya nan maepangkep kan ha-un.”

²² Senarudsud Judas (fiakun hi Judas Iscariote), “Apo, adchi t'uy kan chakami yangkiay nan mangepakaammuwam as nan maepangkep kan he-a ya fiakun as nan am-in ay tatau asna's luta?”

²³ Tinumfor hi Jesus kan hiya, “Mu ngachana nan manglaylayad kan ha-un at tongparuna nan ifiakiak. Hi Amak at laylaychunantu hiya, ya omali kamintu ay chuwa ay makeafong kan hiya.* ²⁴ Nan taku ay achi manglaylayad kan

* 14:23 2 Co. 6:16; Efe. 3:17; Pal. 3:20; 21:3

ha-un at achina tongparun nan ifiakiak. Nan nauy kali ay chinngoryu at chaan nurpu as numnumku, ngem nurpu kan Ama ay nangifiaor kan ha-un.

²⁵ “Infiakiak chaná kan chakayu ad wani ay wachaak pay laing kan chakayu. ²⁶ Ngem ifiaortu Amak nan Fumadfiachang ay hiya nan Espiritu Santo as pannakaachorku. Hiyantu nan mangisuru kan chakayu as nan am-in ya mangepanumnum as nan am-in ay infiagfiakiak kan chakayu.

²⁷ “Nan natalna ay numnum nan ifiatek kan chakayu. O, nan nauy natalna ay numnum ay nurpu mismu kan ha-un at achi poros maepachong as nan ichat nan tataku asna's luta. Isunga achi kayu malilifokan winnu umug-ugyat. ²⁸ Chinngoryu met nan kenalek kan chakayu ay mak-akak, ngem munfiangachaktu kan chakayu. Mu lenaylayachak kan chakayu, naragsakan kayu koma, tay komatamak kan Ama. Tay hi Ama at am-amud mu ha-un. ²⁹ Infiakiak na kan chakayu ad wani sakbay ay ommat ta as nan ommatana, omafurot kayu kan ha-un.

³⁰ “Achi mafiayag chi maketagtakiatforak kan chakayu, tay cha omali hi Satanas ay ap-apon chi achi omaafurot. Maid pannakafialina ay mangetoray kan ha-un,† ³¹ ngem masapor maammuwan nan tataku asna's luta ay laylaychok hi Ama. Hiyana nan kiapúna ay am-in ay infilin Ama kan ha-un at tongparok. Maligwat kayu ta uy takú,” kenalina.

15

Maepachong Hi Jesus As Nan Puon Chi Ubas

¹ Infiakian Jesus na ay maepadpachongan, “Ha-un nan tit-iwa ay puon chi ubas, ya hi Amak nan mangay-aywan.*
² Songpatuna nan tunggal panga ay achi fumkias, ya charosana nan chiyuycha panga ay fumkias ta omong-ongor chi fukiascha.

† 14:30 Jn. 12:31; 16:11 * 15:1 Sal. 80:8-18; Isa. 5:1-2, 7

³ Chakayu nan maepachong as nan chiyuycha panga ay chakus nacharosan kiapú as nan nangafurotanyu as nan kalek ay infiagfiakiak kan chakayu. ⁴ Iturturuyyu ay mawawacha kan ha-un, ya mawawachaak us kan chakayu. Nan panga at maid atuna ay fumkias mu naisiyan as nan puuna. Kaman us kan chakayu at maid fukiasyu as nan pammatiyu sukúd kayu mawawacha kan ha-un.

⁵ “Ha-un nan puon chi ubas, ya chakayu nan chiyuycha panga. Nan ngachana ay mawawacha kan ha-un ya mawawachaak us kan hiya at hiyantu nan omongor chi fukiasna as nan pammatina, tay maid maekamanyu mu maichak kan chakayu. ⁶ Nan achi mawawacha kan ha-un at maichus-ortu ay kaman as nan panga ay nasongpat. Mu narangu nan assesesa ay panga, maamong ya maichus-orcha as nan apuy ta mapuorancha. ⁷ Mu mawawacha kayu kan ha-un ya mawawacha nan kalek kan chakayu, uray ngachana nan chawatunyu ay laychunyu, maichattu kan chakayu. ⁸ Hiyana nan maichayawan Amak mu omongor nan fukiasyu as nan pammatiyu. Mu assena, hiyana us nan mangepaila ay chakayu nan disipulusku.

⁹ “Kaman as nan manglaylaychanan Amak kan ha-un at assena us nan manglaylaychanak kan chakayu. O, masapor mawawacha kayu ngarud as nan layadku kan chakayu. ¹⁰ Mu tongparunyu nan infilinku, mawawacha nan layadku kan chakayu. Tay uray ha-un at tenongparku nan infililin Amak, ya mawawacha nan layadna kan ha-un. ¹¹ Infiakiak chaná kan chakayu ta mawawacha nan lagsakku kan chakayu ya maid munkurangana.†

¹² “Nauy nan flinku kan chakayu: Munlelennayad kayu ay kaman as nan nanglaylaychanak kan chakayu.‡ ¹³ Nan kaamuchan ay layad ay epailan nan taku at hiyana nan

† 15:11 Jn. 16:24; 17:13 ‡ 15:12 Jn. 13:34; 1 Jn. 3:23-24; 4:7-11

mangichatana as nan fiyagna ta matakú nan kiakiayyumna. ¹⁴ Chakayu nan kiakiayyumku mu tongparunyu nan ifilinku kan chakayu. ¹⁵ Fiakun at mafiabfiaor nan awagku kan chakayu, tay nan mafiabfiaor at achina ammu nan cha at-atun nan amona. Kunku at awakian chakayu as kiakiayyumku, tay nan am-in ay chinchinnngorku kan Amak at enpakaammok kan chakayu. ¹⁶ Fiakun chakayu nan nangpili kan ha-un, ngem ha-un nan nangpili ya nangchutok kan chakayu ta uyyu paafurotun nan ongor ay tatakú ay chicha nan maepachong as nan fukiasyu as nan pammatiyu ay mawawacha in-inkiana. Mu atunyu sa, uray ngachana nan chawatunyu kan Ama kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un at ichtatnantu kan chakayu. ¹⁷ Hiyana ngarud nan ifilinku kan chakayu: Munlelennayad kayu.”

Nan Namalikiatan Nan Achi Omaafurot As Nan Disipulus Jesus

¹⁸ Inturuy Jesus, “Mu inglun chakayu as nan tatakú ay achi omaafurot, numnumunyu ay ha-un nan enmon-ona ay iningorcha. ¹⁹ Mu makius-usa kayu as nan achi omaafurot asna's luta, laylaychun chakayu kan chicha ay pachongcha. Ngem kiapú ta pinilek chakayu ta maisiyan kayu kan chicha ay achi omaafurot. Isunga iinglun chakayu kan chicha. ²⁰ Numnumunyu nan karkalek ay infiakiak kan chakayu: ‘Nan mafiabfiaor at achi am-amud mu nan amona.’§Mu palikiatunak kan chicha at palikiatunchantu us chakayu. Mu tongparuncha nan insursurok at tongparunchantu us nan isursuruyu. ²¹ Ngem am-in chaná ay likiat at epalak-amchantu kan chakayu kiapú as nan enmafurotanyu kan ha-un, tay achicha ammu nan nangifiaor kan ha-un. ²² Mu chaanak enmali ya chaanku infiakia kan chicha, fiakuncha fiasor nan achicha mangafurotan kan ha-un. Ngem ad wani at maid maepanforcha para as nan fiasorcha. ²³ Nan taku ay mangiingor kan ha-un at iingoruna us hi

§ 15:20 Jn. 13:16

Amak. ²⁴ Mu chaanku enkaman as nan nangiil-ancha nan nakaskaschaaw ay maid poros usa ay taku ay makaekaman at chaancha koma finmasor. Ngem ad wani, uray inilacha at iinglunak ya hi Amak. ²⁵ Hiyana nan enommat ta matongpar nan naisurat as nan Lintigcha ay kanana, 'Iningorak kan chicha ay maid kiapkiapúna.*

²⁶ "Omalintu nan Fumadfiachang ay murpu kan Ama. Hiya nan Espiritu Santo ay ifiaorkuntu ay mangisuru as nan kenatit-iwa kan chakayu. O, hiyantu nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un.† ²⁷ Chakayu us at paneknekanyuntu nan maepangkep kan ha-un, tay naituntun-ud kayu kan ha-un nunlapu as nan laplapuna.

16

¹ "Am-in chaná at kenalek kan chakayu ta achiyu koma chukchukkian nan pammatiyu kan ha-un. ² Epak-ak chakayuntu as nan senagogacha. Fiakun yangkiay sa, tay omalintu nan timpu ay nan tataku ay mangpatuy kan chakayu at numnumunchantu ay chacha munserserfi kan Apo Dios.*

³ Hiyanantu nan atuncha kan chakayu, tay achicha am-ammu hi Ama winnu ha-un. ⁴ Ifiagfiakiak chaná kan chakayu ad wani ta as nan omaliyan nan timpu ay mangedkamanancha's na, manumnumyuntu ay infiafiakiak kan chakayu."

Nan Atun Nan Espiritu Santo

Inturuy Jesus, "Chaanku infiakia chaná as nan laplapuna ay nun-isuruwak kan chakayu, tay nawawachaak kan chakayu. ⁵ Ad wani, munfiangachak as nan nangifiaor kan ha-un. Ngem uray mu hiyasa, maid manarsarudsud kan chakayu un, 'Ay chaud nan ay-ayam?' ⁶ Ngem kiapú ta infiakiak chaná kan chakayu ad wani, ngumunguyus kayu. ⁷ Uray mu hiyasa, ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa: Para as nan omamayanyu

* 15:25 Sal. 35:19; 69:4 † 15:26 Jn. 14:16-17, 26 * 16:2 Ara. 26:9-11

nan mak-akak. Tay mu achiyak mak-ak, achi omali nan Fumadfiachang kan chakayu. Ngem mu mak-akak, ifiaorkuntu hiya kan chakayu. ⁸ As nan omaliyana, paneknekanantu as nan tatakú asna's luta nan kenomsawancha maepangkep as nan fiasorcha. Paneknekanantu us nan maepangkep as kenalintig ya nan maepangkep as nan mun-okomán Apo Dios. ⁹ As nan maepangkep as fiasorcha, paneknekanantu ay kenomsawcha, tay achicha omafurot kan ha-un. ¹⁰ As nan maepangkep as kenalintig, paneknekanantu ay nalintikiak, tay umuyak kan Ama, ya achiyaktu il-ilaun kan chakayu. ¹¹ As nan maepangkep as nan mun-okomana, paneknekanantu ay kenomsawcha, tay naokóm at hi Satanas ay mangetortoray as nan chiyuycha achi omaafurot asna's luta.

¹² “Ongor pay nan laychok ay ifiakia kan chakayu, ngem ad wani, achi kayu makafiael ay mangnumnum. ¹³ Ngem as nan omaliyan nan Espiritu ay mangisuru as nan kenatit-iwa, hiyantu nan mangetoróng kan chakayu ay mangammu as nan am-in ay kenatit-iwa. Achi munkali hiya as nan mismu ay kalibfengana, ngem ifiakiana nan chungruna kan Dios Ama, ya epakaammunantu kan chakayu nan ommat as kasin. ¹⁴ Ha-un nan chayawunantu, tay nan wacha as numnumku at hiyasantu nan iwarakiawagna kan chakayu. ¹⁵ Nan am-in ay kuwan Ama at kuwak. Isunga kenalek un nan wacha as numnumku at hiyasa nan iwarakiawagtu nan Espiritu Santo kan chakayu.”

Nan Ngimnunguyusan Ya Nunlagsakan Nan Disipulus Jesus

¹⁶ Inturuy us Jesus, “Achi mafiayag at achiyaktu il-ilaun kan chakayu. Angkiay ya achi kasin mafiayag at ilaunaktu.”

¹⁷ Angkiay nunesennarudsud nan tapen nan disipulusna, “Ngachana man nan laychun tona ay kanan, ‘Achi mafiayag at achiyak il-ilaun. Angkiay ya achi kasin mafiayag at ilaunaktu,’ ya, ‘Tay umuyak kan Ama?’”

¹⁸ Kasincha senarudsud, “Ngachana man nan laychun ay

kanan nan 'Achi mafiayag'? Achi takú met maawatan nan laychuna ay kanan."

¹⁹ Aammon Jesus nan laychuncha ay sarudsuchun kan hiya, isunga kenalina kan chicha, "Ay hiyana nan chayu munesennarudsuchan, 'Achi mafiayag at achiyak il-ilaun, angkiay achi kasin mafiayag at ilaunak'? ²⁰ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Mun-ag-akor ya ngumunguyus kayuntu, ngem munlagragsakchantu nan tataku ay achi omafurot. Ngumunguyus kayuntu, ngem nan ngunguyusyu at munfialintu as lagsak. ²¹ Nan maepachongana at as nan fiafiai ay cha munlikiat, tay timpon at nan munpasikarana. Ngem as nan chakusna enmankan, liw-ana nan likiatna ya ongor nan lagsakna, tay naiyanak nan mutun asna's luta. ²² Kaman us kan chakayu: Ngumunguyus kayu ad wani, ngem ilaoktu kasin chakayu. As nan hiyachi, munlagsak kayuntu as solet, ya maid poros mangaan as nan hana ay lagsakyu kan chakayu.

²³ "As nan hana ay urkiw at maidtu uyyu kis-an sarudsuchun kan ha-un. Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Mu chumawat kayu as kumpurmi kan Ama at ichatnantu kan chakayu kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un. ²⁴ Inkiana ad wani at maid pay chinawatyu kan Ama kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un. Chumawat kayu, at maawatyuntu ta maid munkurangan nan lagsakyu.

Nan Naamisan Nan Achi Omaafurot

²⁵ "Kenarkalek chaná kan chakayu babaen as nan maepadpachongan. Omalintu nan timpu ay achek at osarun nan maepadpachongan, ngem kun yangkiay narawag nan ifiakia-aktu ay maepangkep kan Ama. ²⁶ As nan hana ay urkiw, chumawat kayuntu mismu kan Ama kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un. Achek kanan kan chakayu un chumawataktu kan Ama as para kan chakayu. ²⁷ Tay hi Ama ay mismu at laylaychuna chakayu kiapú ta lenaylayachak kan chakayu ya enafurotyu ay nurpuwak kan hiya. ²⁸ Nurpuwak kan Amak,

ya enmaliyak asna's luta. Ad wani, mak-akak asna's luta, ya munfiangachak kan Ama.”

²⁹ Angkiay kenalen nan disipulusna kan hiya, “Ilaum, narawag ad wani nan cham kankanan, tay achika mun-epadpachong. ³⁰ Ad wani, ammumi at ay ammom nan am-in ay ka-ichin. Achim kasaporan chi munsarudsud kan he-a, tay mafialinmu ay songfiatan sakbay munsarudsudcha. Hiyana nan mangafurotanmi ay nurpuka kan Apo Dios.”

³¹ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Ay omafurot kayu ad wani? ³² Cha omali nan timpu, ya nauy at ad wani, masisiyan kayuntu ay waschi un kenmatam as afongna. Kun pay ha-un, taynanaktu ay mauusa. Uray mu hiyasa, achiyak mauusa, tay wacha hi Ama kan ha-un. ³³ Nan nauycha at infiakiak kan chakayu ta natalnay numnumyu kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un. Ongor chi munlikiatanyu asna's luta, ngem papigsaunyu nan numnumyu, tay enamisku at nan am-in ay mangotettet ay pannakafialin asna's luta.”

17

Nan Luwaron Jesus

¹ Kun pay narpas ay infiakian Jesus chaná, nuntan-gad ad chaya ya kanana, “Ama, enmali at nan uras ay enkeddengmu. Epailam nan kaichayawan nan Anakmu ta epailan nan Anakmu nan kaichayawam. ² Tay kun pay he-a at inchatmu kan hiya nan kalibfengan ay mangetoray as nan katakutaku ta ichatna nan fiyag ay maid patingkiana as nan am-in ay tatakú ay entalekmú kan hiya. ³ Nan fiyag ay maid patingkiana at hiya nan mangammuwancha kan he-a ay us-usa ay tit-iwa ay Apo Dios ya kan Jesu Cristo ay infiaormu. ⁴ Enpailak nan kaichayawam asna's luta as nan nanglopasak as nan enpadnom kan ha-un. ⁵ Ad wani, Ama, as nan mawawad-ak kasin as nan kawad-am, epailam nan kaichayawak ay pachong

challu nan kaichayawak as nan kawad-ak kan he-a sakbay nafiayang nan luta.

Nan Nangekarakaran Jesus As Nan Disipulusna

⁶ “Enpakaammok nan kenadiosmu* kan chicha ay pinilem asna's luta. Sikud challu ay tatakomp chicha, ya entalekmu chicha kan ha-un. Tenongparcha nan kalem. ⁷ Ad wani, naammuwancha ay nan am-in ay inchatmu kan ha-un at nurpu kan he-a, ⁸ tay infiakiak kan chicha nan infiakiak kan ha-un, at enawatcha. Ammucha ay tit-iwa ay nurpuwak kan he-a, ya afurotuncha ay he-a nan nangifiaor kan ha-un.

⁹ “Ekarkarakiak chicha. Achek cha ekararakan nan achi omaafurot ay tatau asna's luta, ngem kun yangkiay nan chiyuycha entalekmu kan ha-un, tay tatakomp chicha. ¹⁰ Am-in ay kuwak at kuwam, ya am-in ay kuwam at kuwak, ya maepaila pay nan kaichayawak babaen kan chicha. ¹¹ Ad wani, achiyak at mayayasna asna's luta, tay kiayuchak munfiangad kan he-a. Ngem chicha at mayagyagcha asna's luta. Nasantowan ay Ama, aywanam koma chicha babaen as nan pannakafialinmu ay inchatmu kan ha-un ta mun-us-usacha koma ay kaman as nan nun-us-usaanta. ¹² As nan nawawad-ak kan chicha at enaywanak chicha babaen as nan pannakafialinmu ay inchatmu kan ha-un. Tit-iwa, enaywanak chicha ay ustuw. Maid poros nalitaw kan chicha, ngem kun yangkiay nan usa ay nakeddangan ay machusa ta matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios.

¹³ “Ad wani, kiayuchak munfiangad kan he-a. Ifiakiak chaná kan chicha as nan mawawad-ak pay laing asna's luta ta nan lagsakku at maichat kan chicha ay maid munkurangana.†

¹⁴ Infiakiak kan chicha nan infiakiak kan ha-un, ya nan tatau asna's luta ay achi omaafurot at iningorcha chicha. O, tay achicha ngamin makius-usa as nan achi omaafurot asna's luta ay kaman kan ha-un ay achi makius-usa as nan achi

* 17:6 As nan kali ay Griego at kanana, “ngachanmu.” † 17:13 Jn. 15:11

omafurot. ¹⁵ Achek chawatun ay ek-akmu chicha asna's luta, ngem chawatok ay aywanam chicha ta achicha maamis as nan pannakafialin Satanas ay makali un Mangotettet. ¹⁶ Kamancha kan ha-un ay achi makius-usa as nan achi omaafurot asna's luta. ¹⁷ Elasinmu chicha ay munserfi kan he-a babaen as nan kalem ay hiya nan kenatit-iwa. ¹⁸ Nan enatku ay nangifiaor kan chicha asna's luta at kaman as nan enatmu ay nangifiaor kan ha-un asna's luta. ¹⁹ Ichatonku nan achorku kan he-a para kan chicha ta uray chicha at maelasincha ay munserfi tit-iwa kan he-a.

Nan Nangekararakian Jesus As Nan Am-in Ay Omaafurot

²⁰ “Fiakun yangkiay chatona ay disipulusku nan ekararakiak ngem uray us nan chiyuycha omafurottu kan ha-un kiapú as nan ifiagfiakiacha. ²¹ Ama, ekararagku ay mun-us-usacha koma am-in ay kaman as nan mawawad-am kan ha-un ya mawawad-ak kan he-a. Mawawachacha koma kan chita ta afurotuntu nan tataku asna's luta ay finaorak kan he-a. ²² Inchatku kan chicha nan kaichayawan ay inchatmu kan ha-un ta mun-us-usacha ay kaman as nan nun-us-usaanta. ²³ Mawawachaak kan chicha, ya mawawachaka us kan ha-un ta maid koma munkurangan nan mun-us-usaan chi numnumcha. Mu hiyasa, maammuwan koma nan tataku asna's luta ay finaorak kan he-a. Maammuwancha koma us ay laylaychum chaná ay disipulus ay kaman as nan nanglaylaychanam kan ha-un.

²⁴ “Ama, laychok ay nan tataku ay entalekmu kan ha-un at mawawachacha us koma kan ha-un as nan kawad-ak. Mu hiyasa, ilauncha nan kaichayawak ay inchatmu kan ha-un, tay lenaylayachak kan he-a sakbay nafiayang nan luta.

²⁵ “O, Ama ay nalintig, nan achi omaafurot ay tataku asna's luta at achi chaká am-ammu. Ngem ha-un at am-ammok he-a, ya nan nauycha disipulusku at ammucha ay finaorak kan he-a. ²⁶ Enpakaammok kan chicha nan maepangkep as nan

kenadiosmu, †ya ituruyku pay ay mangepakaammu. Atok na ta nan layadmu kan ha-un at mawawacha kan chicha ya ta mawawachaak us kan chicha.”

18

Nan Nangtiliwancha Kan Jesus

(Mat. 26:47-56; Mar. 14:43-50; Luc. 22:47-53)

¹ As nan nanglopasan Jesus as nan nauy ay kararag, nakak hiya ay kadwana nan disipulusna, ya kinchangcha nan kinnaw ay Kidron. Angkiay inmuycha henan lukiar ay naetatanman chi ongor ay kaiw ay olivo.

² Hi Judas ay mangesepsep kan Jesus at aammuna chi ay lukiar, tay hid-i nan kanayon ay nakisibsib-atan Jesus as nan disipulusna. ³ Isunga inmuy hi Judas hid-i ay nangepangu as nan usa ay bunggoy nan sosorchachu ay i-Roma, nan kukuwarcha as Templo ay infiaor nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha Fariseo. Nangaparorcha, nangapenakadcha, ya nangaarmascha.

⁴ Kiapú ta aammon Jesus nan am-in ay atunchantu kan hiya, naisib-at kan chicha, ya kanana, “*Ngachana nan chayu anapun?*”

⁵ “Hi Jesus ay i-Nazaret,” ensongfiatcha.

“*Ha-un ya,*” kenalen Jesus. Hi Judas ay mangesepsep kan Jesus at naketatakchug kan chicha. ⁶ As nan nangaliyan Jesus, “*Ha-un ya,*” nasannanudcha ya natu-ugcha.

⁷ Angkiay ya kasin nunsarudsud hi Jesus kan chicha, “*Ngachana ngarud nan chayu anapun?*”

“Hi Jesus ay i-Nazaret,” ensongfiatcha kasin.

⁸ “*Infiakiak met kan chakayu un ha-un,*” ensongfiat Jesus. “*Mu ha-un nan chayu anapun, pay-anyu ta mak-ak nan nauycha kakadwak.*” ⁹ Infiakian Jesus na ta matongpar nan

† 17:26 17:6

kenalina: “Ama, maid linitawku as uray usa as nan chiyuycha entalekmu kan ha-un.”*

¹⁰ Angkiay ya hi Simon Pedro ay nangachoros, enoknosna nan chorosna, ya finakagna nan fiabfiarun nan kangatuwan ay pachi, at nakingasan nan kannawan ay ingana. Nan ngachan nan fiabfiaruna at Malco. ¹¹ Infilin Jesus kan Pedro, “Esekatmu nan chorosmu. Ay kanam un achek eta-un nan likiat ay enkeddeng Ama kan ha-un?”†

Nan Nangiyuyancha Kan Jesus Kan Anas

¹² Angkiay ya nan bunggoy chi sosorchachu patí nan komandercha ya nan chiyuycha kuwarcha as Templo at tiniliwcha hi Jesus, ya finarudcha nan limana. ¹³ Inyuycha hiya omona kan Anas ay katukiangan Caifas. Hi Caifas ay anna nan kangatuwan ay pachi as nan hiyachi ay tawwun. ¹⁴ Hi Caifas us nan nangitukun as nan ap-apon chi Judio ay un-unuyna ay matuy nan usa ay taku para as nan am-in ay tatau.‡

Nan Omona Ay Nangesaotan Pedro Kan Jesus

(Mat. 26:69-70; Mar. 14:66-68; Luc. 22:55-57)

¹⁵ Hi Simon Pedro ya nan usa ay disipulu at inmunducha kan Jesus. Kiapú ta nan disipulu ay anna at am-ammon nan kangatuwan ay pachi, naparufusan ay nakiskop kan Jesus as nan fiattaw nan palasyon nan kangatuwan ay pachi. ¹⁶ Ngem hi Pedro at nayagyag as chara as nan sugun nan sugpan. Isunga nunfiangad nan hana disipulu ay am-ammon nan kangatuwan ay pachi as nan sugpan, ya naketakiatfor as nan fiafiai ay munfianfiantay as nan sugpan. As nan hiyachi, enpaskopna hi Pedro. ¹⁷ Kenalen nan mafiabfiaor ay fiafiai ay munfianfiantay as nan sugpan

* 18:9 Jn. 6:39; 17:12 † 18:11 As nan kali ay Griego at kanana, “Ay kunku achi ikopun nan matatasa ay ichat Ama kan ha-un?” ‡ 18:14 Jn. 11:50

kan Pedro, “Ay fiakunka us usa as nan disipulus nan hana laraki?”

“Fiakun ya!” kenalen Pedro.

¹⁸ As nan hiyachi at tungnin. Nan chiyuycha mafi-abfiaor ya nan chiyuycha kuwarcha at enpafiaracha nan uling ya nangatakchugcha ay cha mun-an-anichu. Uy naketatakchug us hi Pedro, ya cha makean-anichu kan chicha.

Nan Namistikiaran Nan Kangatuwan Ay Pachi Kan Jesus

(*Mat. 26:59-66; Mar. 14:55-64; Luc. 22:66-71*)

¹⁹ Kun pay nan kangatuwan ay pachi at chana fistikiarun hi Jesus maepangkep as nan disipulusna ya nan sursuruna. ²⁰ Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Kanayonak ay nunkarkali as nan sangwanan nan kaongoran chi tatau. Kanayon pay ay nun-is-isuruwak as nan senagoga ya as nan Templo ay naam-amongan nan am-in ay Judio. Maid met naetatafun as kenarkalek.* ²¹ Adchi t'uy kan ha-un chi munsarudsucham? Kakunmu sarudsuchun as nan tatau ay nanngor kan ha-un, tay ammucha met nan infiagfiakiak.”

²² As nan nangaliyan Jesus as na, nuntampak nan usa ay kuwarcha ay nangatakchug hid-i, ya kanana, “Ay hiyasay atum ay manfor as nan kangatuwan ay pachi?”

²³ Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Mu wachay infiakiak as achi ustu, paneknekam as nan tatau hena nan achi ustu ay kenalek. Ngem mu ustu nan kenalek, anuyak lawá tampakun?*”

²⁴ Angkiay ya infiaor Anas hi Jesus ay kukutug ay nafi-afiarud nan limana kan Caifas ay kangatuwan ay pachi.

Nan Nangesaotan Kasin Pedro Kan Jesus

(*Mat. 26:71-75; Mar. 14:69-72; Luc. 22:58-62*)

²⁵ Kun pay kutug hi Simon Pedro ay nangatakchug as nan fiattaw ay cha mun-an-anichu, wachacha nan

nanarudsud kan hiya, “Ay fiakunka us usa as nan disipulusna?”

“Aw, fiakunak!” kenalina ay nangesaot.

²⁶ Wacha hid-i nan usa as nan fiabfiaarun nan kanguwatan ay pachi ay ib-an nan laraki ay kiningasan Pedro nan ingana. Senarudsudna, “Ay fiakun he-a nan inilak as nan kawad-an nan kakkaiw ay olivo ay nakekakadwa kan Jesus?” ²⁷ Ngem kasin ensaot Pedro chi. Hiya at chi ya nunkokakok nan ka-or.

Nan Nangfistikiaran Pilato Kan Jesus

(*Mat. 27:1-2, 11-14; Mar. 15:1-5; Luc. 23:1-5*)

²⁸ Nakapis at as nan nanglopancha ay namistikiar kan Jesus as afong Caifas. Inyuy nan chiyuycha anap-apon chi Judio hiya as palasyon nan gobernador ay Romano, ngem chaancha nakiskop kiapú ta law-un nan Lintigcha ay sungkopcha as nan lukiar nan Gentil ta achicha maifilang as naruket ya ta mafialincha ay makekan as nan Fiastan chi Munlausan. ²⁹ Isunga pinmitiw hi Pilato ay gobernador, ya senarudsudna kan chicha, “Ngachana nan charumyu kan tona ay laraki?”

³⁰ “Ay kunmi lawá cha iyar-ali nan nauy laraki kan he-a mu maid fiasorna?” ensongfiatcha.

³¹ Kenalen Pilato kan chicha, “Mu hiyasa, kikiad kayu ngarud. Ayu, chakayu mismu nan mangokóm kan hiya ay maiyunud as nan Lintigyu.”

“Ngem chakami ay Judio at maid met kalibfenganmi ay mangepapatuy as taku,” ensongfiatcha. ³² Hiyana nan enommat ta matongpar nan kenalen Jesus maepangkep as nan atuna ay matuy. §

³³ Sinungkop kasin hi Pilato as nan palasyu, ya enpaayagna hi Jesus. Senarudsudna kan hiya, “Ay he-a nan aren chi Judio?”

§ 18:32 Jn. 12:32-34

³⁴ Tinumfor hi Jesus, “Ay nurpu as numnummu sa ay sarudsud, winnu wachachay nangifiakia kan he-a as nan maepangkep kan ha-un?”

³⁵ Tinumfor hi Pilato, “Ay kunak Judio? Nan mismu ay kakailiyam ya nan anap-apon chi papachi nan nangipurang kan he-a hena. Ngachana man chi fiasormu?”

³⁶ “Fiakun asna's luta nan mun-ariyak,” ensongfiat Jesus. “Mu asna's luta nan mun-ariyak at nakepapatuy koma nan papasorotku ta chaanak tiniliw as nan anap-apon chi Judio. O, nan mun-ariyak at fiakun asna's luta nan murpuwana.”

³⁷ Isunga senarudsud Pilato kan hiya, “Ay ari ka ngarud?”

“He-a nan nangali un ariyak,” ensongfiat Jesus. “Nan pangkep nan enmaliyak asna's luta ya naiyanakak at ta paneknekak nan kenatit-iwa. Nan am-in ay manglayad as nan kenatit-iwa at chungruna nan kanak.”

³⁸ As nan hiyachi, senarudsud Pilato, “Ngachana man nan kenatit-iwa?”

Nan Nakeddenganan Jesus Ay Matuy

(Mat. 27:15-31; Mar. 15:6-20; Luc. 23:13-25)

As nan nangaliyan Pilato as na, pinmitiw kasin hiya, ya kanana as nan chiyuycha Judio, “Maid met maanapak as fiasorna as mang-okomák kan hiya. ³⁹ Ngem wacha nan iniili ay ukialiyu ay umilufusak as usa ay fiarud ay laychunyu as nan Fiastan chi Munlausan. Ay laychunyu ay ilufusku nan ariyu ay Judio?”

⁴⁰ Infukiawcha, “Fiakun hiya! Hi Barrabas nan laychunmi!” (Hi Barrabas ay anna at kumukuru.)

19

¹ Kun pay narpas chi, enpasaplet Pilato hi Jesus. ² Kun pay nan sosorchachu, nunpolekawcha as sufet, ya inpuuycha as uruna. Finachuwancha hiya as kummayad ay

kakiy ay kaman fiachon chi ari. ³ Angkiay ya chacha masensennokat ay manamtampak ay mangarkali kan hiya, “Matakutakuka ay Aren chi Judio!”

⁴ Pinmitiw kasin hi Pilato, ya kanana as nan tatau, “Ad wani, epaipitiwku hiya hena ta maammuwanyu ay maid maanapak as fiasorna.” ⁵ Isunga pinmitiw hi Jesus ay nakokoronaan as sufet ya nangafiachu as kaman fiachon chi ari. Kenalen Pilato kan chicha, “Ilaunyu, nauy nan taku.”

⁶ Kun pay inilan nan anap-apon chi papachi ya nan kukuwarcha as nan Templo hiya, infukiawcha, “Epalansam hiya as nan koros! Epalansam hiya as nan koros!”

Ngem kenalen Pilato kan chicha, “Chakayu mismu nan mangara kan hiya, ya elansayu as nan koros, tay maid naanapak as fiasorna.”

⁷ Tinumfor nan chiyuycha Judio, “Wacha met nan lintigmi ay mangali un masapor matuy hiya, tay kenalina un anak Apo Dios hiya.”

⁸ Kun pay chinngor Pilato chaná ay kenalicha, kaskasin inmugyat hiya. ⁹ Sinungkop kasin as nan palasyu, ya senarudsudna kan Jesus, “Ay chaud man nan nurpuwam?” Ngem chaan tinumfor hi Jesus. ¹⁰ Kenalen Pilato kan hiya, “Anuyka achi tumfor kan ha-un? Ay achim ammu ay wachay kalibfengak ay mangilufus winnu mangepaelansa kan he-a as nan koros?”

¹¹ Tinumfor hi Jesus kan Pilato, “*Maid poros kalibfengam kan ha-un sukúd kun ichat Apo Dios kan he-a. Isunga nan taku ay nangipurang kan ha-un kan he-a at ong-ongor nan fiasorna.*”

¹² As nan nanngoran Pilato as na, chana anapun chi atuna ay mangilufus kan Jesus. Ngem infukiaw nan chiyuycha Judio, “Mu ilufusmu na ay taku at fiakun

chaká kiayyum kan Emperador. Tay nan ngachana ay mangifilang as achorna as ari at kafusor nan Emperador.”

¹³ Kun pay chinngor Pilato chaná ay kenalicha, enpaipitiwna hi Jesus, angkiay uy tenmokor as nan tokoran chi huwes henan lukiar ay makali un Naataran as Fiatu. Nan ngachana as nan kalen chi Hebreo at Gabata.

¹⁴ As nan hiyachi at kiayud munkiawa as nan Urkiw ay Munsakianaan nan Judio as nan Fiastan chi Munlausan. Kenalen Pilato as nan chiyuycha Judio, “Nauy nan ariyu!”

¹⁵ Ngem infugfukiawcha, “Epatatuymu! Epatatuymu! Epalansam as nan koros!”

Kenalen us Pilato kan chicha, “Ay laychunyu ay epalansak nan ariyu as nan koros?”

“Maid tukún as arimi mu achi yangkiay hi Emperador,” ensongfiat nan anap-apon chi papachi.

¹⁶ Kun pay as nan anongos, inpurang Pilato hi Jesus kan chicha ta maelansa as nan koros.

Nan Naelansaan Jesus As Nan Koros

(Mat. 27:32-44; Mar. 15:21-32; Luc. 23:26-43)

¹⁷ Nan sosorchachu at enpasakfiatcha kan Jesus nan korosna, ya inyuycha hiya henan lukiar ay makali un Lukiar nan Tong-or chi Uru. Nan ngachana as nan kalen chi Hebreo at Golgota. ¹⁸ Hid-i nan nangelansaancha kan Jesus as nan koros. Wachacha us nan chuwa ay enlansacha as nan koroscha, usa as apét kannawan Jesus ya nan usa as apét kannikidna.

¹⁹ Wacha us nan enpaisurat Pilato ay enpaipuuyna as nan koros Jesus ay kanana, “Hi Jesus ay i-Nazaret, nan Aren chi Judio.” ²⁰ Ongor as nan chiyuycha Judio nan nangfiasa as na, tay nan lukiar ay naekorosan Jesus at naesasag-un henan siyudad. Usa pay at naisurat sa as kalen chi Hebreo, Latin ya Griego. ²¹ Nan anap-apon chi papachen chi Judio at inmuycha kan Pilato, ya nunlilicha,

“Fiakun ‘Aren chi Judio’ nan isuratmu, ngem kun at nan ‘Kenalen tona ay laraki un ha-un nan Aren chi Judio.’ ”

²² Ngem tinumfor hi Pilato, “Nan chakusku insurat at achi masokatan.”

²³ Kun pay lenpas nan sosorchachu ay nangelansa kan Jesus as nan koros, enaracha nan chiyuycha fiachuna, ya nunkap-atuncha ta makmakchangcha ay opat. Enaracha us nan an-anchu ay kaman sando ay enafor ay maid nunsoopana. ²⁴ Isunga kenalen nan sosorchachu as nan tunggal usa, “Achi takú laksetun. Un-unuyna mu kun takú at munfifinnunot ta ilaun takú mu ngachana nan manguwa.”* Hiyana nan enommat ta matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Kinud-kudwacha nan chiyuycha fiachok, ya nunfifinnonotancha nan an-anchu ay sandok.”

²⁵ As nan sag-un nan koros Jesus, nangatakchug cha enana, nan sunúd enana ay fiafiai, hi Maria ay asawan Cleofas, ya hi Maria Magdalena. ²⁶ Kun pay inilan Jesus hi enana ya nan disipuluna ay laylaychuna ay nangatakchug as nan sag-una, kenalen Jesus kan enana, “*Ammi, hi tosa nan ifilangmu as anakmu.*” ²⁷ Kenalina us as nan chiyuy disipuluna, “*Enauchi, hi tosa nan ifilangmu as enam.*” Nunlapu as nan hiyachi ay uras, enkatam nan chiyuy disipulu hi enan Jesus as afongna.

Nan Natuyan Jesus

(*Mat. 27:45-56; Mar. 15:33-41; Luc. 23:44-49*)

²⁸ As nan narpasan tona, ammon at Jesus ay lenpasna nan am-in ya ta matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios, kenalina, “*Nasketanak.*”

²⁹ Wacha hid-i nan usa ay fusi ay nanapnu as senmoka ay fiayas. Isunga ensawsaw nan sosorchachu nan munyam-us ay mangsosop as nan fiayas. Enpakatcha

* 19:24 Sal. 22:18

as nan ungtiw nan naluslusan ay lukiam ay makali un hisupu, ya inchawchawcha ta sosopun Jesus. ³⁰ Kun pay senosop Jesus chi, kenalina, “*Narpas at.*” Angkiay ya nunyongyong ya entalekna nan long-agna kan Apo Dios.

Nan Nachuyokan Nan Kapiniling Jesus

³¹ Nan hana ay urkiw ay natuyan Jesus at Urkiw ay Munsakianaan. As nan kafikiatana at hiyasa nan kapatekian ay Urkiw ay Mun-iblayan, tay maikisan as nan Fiastan chi Munlausan. Kiapú ta law-uncha mu mayaschi nan chiyuycha achor as nan koros as nan Urkiw ay Mun-iblayan, inmuy nan anap-apon chi Judio kan Pilato, ya chinawatcha kan hiya ay epaepongna nan suken nan chiyuycha naelaransa as nan koros ta munkakatuycha, at epakaana chicha as nan koroscha. ³² Isunga inmuy nan sosorchachu, ya enepongcha nan suken nan chuwa ay lanaraki ay naikiakiaw-an Jesus. ³³ Ngem kuncha pay enmali kan Jesus ya inilacha ay nanatuy at hiya, chaancha enepong nan sukina. ³⁴ Uray mu hiyasa, inchuyok nan usa as nan sosorchachu nan fiangkawna as nan kapiniling Jesus. Hiya at chi ya tinmuy-ok chi chara ya chanum. ³⁵ Nan taku ay nangila as nan nauy ay enommat at paneknekana na ta omafurot kayu us koma. Tit-iwa nan pammaneknekna ya ammuna ay kenatit-iwa nan infiakiana. ³⁶ Enommat chaná ta matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Maidtu maepong as uray usa as nan tong-orna.”† ³⁷ Wachá us nan tapina ay naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un, “Iaunchantu hiya ay chinuyokcha.”‡

Nan Nailubkan Jesus

(*Mat. 27:57-61; Mar. 15:42-47; Luc. 23:50-56*)

† 19:36 Exo. 12:46; Num. 9:12; Sal. 34:20 ‡ 19:37 Zac. 12:10; Pal. 1:7

³⁸ As nan narpasan tona, inmuy hi Jose ay i-Arimatea kan Pilato, ya chinawatna nan achor Jesus. Hi Jose ay anna at usa'y disipulon Jesus, ngem kuna chaan enpak-pakaammu nan pammatina as nan ongor ay tatau, tay umugyat as nan anap-apon chi Judio. As nan nangeparufusan Pilato, uy enek-ak Jose nan achor Jesus. ³⁹ Nakiuy us hi Nicodemo ay hiya nan inmuy kan Jesus as nan henlafi. § Enmetakin hiya as natorok as turon puru ay kilo ay fiangfiangru ay naamma as makali un mirra ya aloe.* ⁴⁰ Enaran nan nauycha chuwa nan achor Jesus, ya penotepotancha as am-ammay ay lopot ay natapiyan as fiangfiangru ay maiyunud as nan iniili ay ukialen nan chiyuycha Judio ay atuncha as nan natuy.

⁴¹ As nan sag-un nan naekorosan Jesus, wacha nan lukiar ay natatanman as ongor ay kaiw ay kawad-an nan fiarú ay lufok ay maid nailublufok. ⁴² Kiapú ta kiayud umchan nan Urkiw ay Mun-iblayan chi Judio ya kiapú ta naesasag-un nan lufok, hid-i nan uycha nangilubkan kan Jesus.

20

Nan Natakuwan Jesus Manipud As Nan Utúy

(Mat. 28:1-8; Mar. 16:1-8; Luc. 24:1-12)

¹ Kun pay as nan Chumingku, hi Maria Magdalena at enmalicha as nan chaan napat-or as nan lufok Jesus, ya inilana ay nakaan nan fiatu ay naetatangub as nan pantiw nan lufok. ² Isunga tenmagtag hiya ay inmuy kan Simon Pedro ya as nan usa ay disipulu ay laylaychun Jesus,* ya infiakiana kan chicha, “Enaracha nan achor nan Apo hid-i's lufok, ya achimi ammu nan nangiyuyancha kan hiya.”

§ 19:39 Jn. 3:1-2; 7:50 * 19:39 Nan aloe at naara as nan usa ay karasen chi mura. Naosar ad kasin as akias ya fiangfiangru. * 20:2 Jn. 1:40; 13:23; 18:15; 21:24

³ As nan nanngoran Pedro ya nan usa ay disipulu, naannuuycha as lufok. ⁴ Tenmagtagcha ay chuwa, ngem kiapú ta fekkas nan usa mu hi Pedro, enmon-ona ay inumchan as lufok. ⁵ Nunyongyong ay nangila ad chur-um, ya inilana nan an-anchu ay lopot ay naepotepot kan Jesus, ngem chaan sinungkop hiya. ⁶ Kun pay inumchan hi Simon Pedro ay cha umun-unud, nunchakpos ay sinungkop as nan lufok. Inilana nan an-anchu ay lopot ay naepapatang hid-i ⁷ ya nan panyu ay naepotepot as nan uron Jesus. Nan nauy panyu at chaan naetatapi as nan an-anchu ay lopot, ngem nalelekok as nan mismu ay kawad-ana. ⁸ Angkiay ya sinungkop us nan usa ay disipulu ay enmon-ona ay inumchan as lufok. As nan nangil-ana as nan chiyuycha lopot ay wacha hid-i, enafurotna ay natakhi hi Jesus manipud as nan utúy. ⁹ Ngem chaancha pay naawatan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un masapor mataku hiya manipud as nan utúy.

¹⁰ Kun pay narpas sa, kenmatam nan chuwa ay disipulus.

*Nan Nunpail-an Jesus Kan Maria Magdalena
(Mat. 28:9-10; Mar. 16:9-11)*

¹¹ Hi Maria at nangatakchug ay cha mun-ag-akor as luwar nan lufok. Kun pay cha mun-ag-akor, nunyongyong ay nangila ad chur-um. ¹² Inilana nan chuwa ay anghel ay nunfiafiachu as munpupukaw ay nangatokor as nan naepapab-ukian nan achor Jesus as nan chaana pay natakuan manipud as nan utúy. Nan usa at nangatokor as nan ulluwana, ya nan usa at as nan kawad-an nan sukina. ¹³ Senarudsud nan nauycha chuwa ay angheles kan hiya, “Ammi, anuyka cha mun-ag-akor?”

“O, tay enlayawcha nan ok Apo, ya achek ammu nan nangiyuyancha kan hiya,” ensongfiatna.

¹⁴ Kuna pay kenali na, nunsakong ya inilana hi Jesus ay nangatakchug, ngem chaana enmatonan ay hi Jesus chi. ¹⁵ “*Ammi, anuyka cha mun-ag-akor? Ngachana nan cham anapun?*” senarudsud Jesus kan hiya.

Ka-anan Maria mu hiyachi nan mun-ay-aywan as nan naetatanman chi ongor ay kaiw, isunga kenalina kan hiya, “Sir, mu he-a nan nangek-ak kan hiya, ifiakiam mu ay chaud nan nangiyuyam ta uyku epaara.”

¹⁶ “*Maria,*” kenalen Jesus kan hiya. Hiya at chi, nunsakong hi Maria, ya kanana, “Rabboni!” Nan laychuna ay kanan as nan kalen chi Hebreo at “Misturu”.

¹⁷ Infiakian Jesus kan hiya, “*Achiyak un-unnan, tay chaanak pay ngenmatu ay munfiangad kan Ama. Ngem kunmu at uy ifiakia as nan ib-ak un munfiangachak kan Amak ay hiya nan Amayu, ya as nan Diosku ay hiya nan Diosyu.*”

¹⁸ As nan hiyachi, inmuy hi Maria Magdalena as nan disipulus Jesus, ya kanana, “Inilak nan Apo!” Infiakiana kan chicha nan kenalen Jesus kan hiya.

Nan Nunpail-an Jesus As Nan Disipulusna
(*Mat. 28:16-20; Mar. 16:14-18; Luc. 24:36-49*)

¹⁹ As nan lafen nan hiyachi ay Chumingku, naamong nan disipulus Jesus as nan usa ay afong. Nan chiyuycha unub at nunkaichakigcha, tay umugyatcha as nan anap-apon chi Judio. Kalina at ya wacha hi Jesus ay nake-tatakchug kan chicha, ya kanana kan chicha, “*Nan natalna ay numnum nan mawawacha koma kan chakayu.*” ²⁰ Kuna pay kenali na, enpailana kan chicha nan chuwa ay limana ya nan kapinilingna. As nan hiyachi, naragsakan as solet nan disipulus as nan nangil-ancha as nan Apo.

²¹ Angkiay ya kasin kenalen Jesus kan chicha, “*Nan natalna ay numnum nan mawawacha koma kan chakayu. Kaman as nan nangifiaoran Ama kan ha-un at assesa us ay ifiaorku chakayu.*” ²² Kuna pay kenali na, senop-okana chicha, ya

kanana, “Awatunyu nan Espiritu Santo. ²³ Mu pakawanunyu nan uray ngachana as nan fiasfiasorna, mapakawan hiya. Mu achiyu pakawanun chicha, achicha mapakawan.”

Nan Nunpail-an Jesus Kan Tomas

²⁴ As nan lafi ay nunpail-an Jesus as nan disipulusna, maid kan chicha hi Tomas ay makali un Apel ay usa as nan hinpuru ya chuwa ay disipulus. ²⁵ Isunga infiakian nan tapina ay disipulus kan hiya, “Inilami nan Apo!”

Ngem tinumfor hi Tomas kan chicha, “Achek afurotun sukúdku ilaun ay mismu nan filat as limana as nan naelansaana. Achek challu afurotun sukúdku kaprosun nan filat as nan limana ya kapinilingna.”

²⁶ Kun pay inmuy chi usa ay chumingku, naamong kasin nan disipulus Jesus as nan afong, ya wacha hi Tomas kan chicha. Nunkaichakig nan chiyuycha unub, ngem kalina at ya wacha hi Jesus ay naketatakchug kan chicha, ya kanana, “*Nan natalna ay numnum nan mawawacha koma kan chakayu.*” ²⁷ Angkiay ya kenalina kan Tomas, “*Nauycha nan limak. Ayu, ichawchawmu nan limam ta kaprosun nan filatku as nan kapinilingku. Ikinakmu man ay munchuwachuwa, ngem kunka at omafurot!*”

²⁸ Tinumfor hi Tomas kan hiya, “Apok ya Diosku!”

²⁹ Kenalen Jesus kan hiya, “*Ad wani, kiapú ta inilaak at enmafurotka? Nakiasatcha nan chaan nangila kan ha-un, ngem omafurotcha.*”

Nan Pangkep Nan Nauy Ay Liblu

³⁰ Ongor pay nan tapina ay nakaskaschaaw ay sinyar ay enkamkaman Jesus ay inilan nan disipulusna ay chaan naisurat as nan nauy ay liblu. ³¹ Ngem naisurat chaná ta afurotunyu ay hi Jesus nan Cristo ay Anak Apo Dios ya ta babaen as nan pammatiyu kan hiya at mawad-an kayu as fiyag ay maid patingkiana.

21

Nan Kasin Nunpail-an Jesus As Nan Disipulusna

¹ As nan narpasan tona, nunpaila kasin hi Jesus as nan disipulusna henan olet nan fiayfiay ay makali un Tiberias. Nan enkamana ay nunpaila at hiyana. ² Naaamong am-in cha Simon Pedro, Tomas ay makali un Apel, hi Natanael ay i-Cana ad Galilea, nan chiyuycha potot Zebedeo, ya nan chuwa pay ay disipulus Jesus. ³ Kenalen Simon Pedro kan chicha, “Uyak manafukor.”

“Makeali kami kan he-a,” kenalicha kan hiya. Isunga uycha nunlukian as nan fiangka. Ngem as nan hiyachi ay lafi, maid tenafukorancha.

⁴ Kun pay cha fomoknag nan urkiw, nangatakchug hi Jesus henan olet nan fiayfiay, ngem chaan naematonan nan disipulus ay hi Jesus chi. ⁵ Infukiaw Jesus kan chicha, “*Kiakiayyum, ay wachay enarayu?*”

“Maid mampay!” ensongfiatcha kan hiya.

⁶ “*Etap-oryu nan tafukor as apét kannawan nan fiangka, at wachay konaunyu,*” kenalina kan chicha. As nan nangetap-orancha tit-iwa, chaancha at nakainat, tay ongor chi nakna.

⁷ Angkiay ya kenalen nan chiyuy disipulu ay laylaychun Jesus kan Pedro, “Nan Apo payat chi!” As nan nanngoran Simon Pedro un nan Apo chi, nun-iyammaana nan kaki-ayna, (tay kenakaana) ya tinmifok ay umuy kan Jesus. ⁸ Ngem nan tapina ay disipulus at nunfiangangkacha ay cha mangikiayad as nan tafukor ay nanapnu as natafukoran. Achi achawwi henan oletna ay kun kiayud hinkiasot ay metros nan kaachawwicha.

⁹ Kuncha pay tenmakchang, inilacha nan uling ay fin-mafiara ay naikukumfiaan chi fiangos ya wacha us chi tenapay. ¹⁰ Kenalen Jesus kan chicha, “*Ayu! Umiyali kayu as tapen nan katabtafukoryu.*” ¹¹ Isunga nunfiangad hi

Pedro as nan fiangka, ya finmachang as nan kakadwana ay nangikuyud as nan tafukor ay nanapnu as anad-acha ay nakna. Nan filang nan am-in ay nakna at hinkiasot ya leman puru ya turu. Uray mu hiyachi nan kaongor nan enaracha, chaan challu narakset nan tafukor.

¹² Kenalen Jesus kan chicha, “*Akayu ta mangan takú.*” As nan hiyachi, maid naturud as nan disipulus ay nangsarud-sud, “Ngachanmu,” tay ammuchacha ay nan Apo. ¹³ Enaran Jesus nan tenapay, ya inchatna kan chicha. Assesa us nan enatna as nan fiangos. ¹⁴ Hiyana nan maekatlu ay nunpail-an Jesus as nan disipulusna as nan narpasan nan natakuwana manipud as nan utúy.

Nan Infiakian Jesus Kan Pedro

¹⁵ As nan narpasancha ay nangan, senarudsud Jesus kan Simon Pedro, “*Simon ay potot Juan, ay ong-ongor nan layadmu kan ha-un mu nan nauycha tapina ay disipulus?*”

“O, Apo, ammom met ay laylaychok he-a,” ensongfiat Pedro.

“*Mu hiyasa, aywanam nan chiyuycha enmafurot kan ha-un ay chicha nan maepachong as nan korderok,*” kenalen Jesus.

¹⁶ Senarudsud kasin Jesus kan hiya, “*Simon ay potot Juan, ay laylaychunak?*”

“O, Apo, ammom met ay laylaychok he-a,” ensongfiat kasin Pedro kan hiya.

“*Mu hiyasa, aywanam nan chiyuycha enmafurot kan ha-un ay chicha nan maepachong as nan karnerok.*”

¹⁷ Senarudsud Jesus as nan maekapitlu, “*Simon ay potot Juan, ay laylaychunak?*”

Nginmuyus hi Pedro, tay namen turu ay senarudsud Jesus kan hiya, “Ay laylaychunak?” Tinumfor hi Pedro, “Apo, ammom met nan am-in. Ammom met ay laylaychok he-a.”

Kenalen Jesus kan hiya, “Aywanam nan karnerok.
¹⁸ Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. As nan kafiab-arom, kikiadka ay nunfiadfiachu, ya inmuyka as nan laylaychum. Ngem kunka pay marakay, uyachumtu nan takraymu, ya tukuntu nan mangfiarud as nan limam ay mangiyuytu kan he-a as nan achim laychun ay ay-ayan.” ¹⁹ Kenalen Jesus na ta mangepakaammuwana as nan atun Pedro ay matuy ay mangichayaw kan Apo Dios. Kun pay narpas na, kenalen Jesus kan hiya, “Unuchunak!”

Hi Jesus Ya Nan Laylaychuna Ay Disipulu

²⁰ Nunsakong hi Pedro, ya inilana ay cha umunud kan chicha nan disipulu ay laylaychun Jesus. Nan disipulu ay anna nan senmasachag kan Jesus as nan naschum ay nanganancha ya nan nunsarudsud kan hiya, “Apo, ngachana nan mangesepsep kan he-a?” ²¹ As nan nangilan Pedro kan hiya, senarudsudna kan Jesus, “Apo, hi tona ngay us, ngachana nan ommat kan hiya?”

²² Tinumfor hi Jesus, “Mu laychok ay matakun hiya inkiana munfiangachak at maid fiyangmu's chi. Aka at, unuchunak!”

²³ Kiapú as nan nauy ay kenalen Jesus, naepachamag as nan chiyuycha enmafurot ay achi matmatuy nan nauy ay disipulu. Ngem chaana kenali un achi matmatuy nan nauy ay disipulu. Nan kenalina yangkiay at, “Mu laychok ay matakun hiya inkiana munfiangachak at maid fiyangmu's chi.”

Nan Anongos Nan Surat

²⁴ Ha-un nan chiyuy disipulu ay infiagfiakian Jesus hena. Ha-un us nan nangepaneknek ya nangisurat as nan nauycha ay maepangkep kan Jesus. O, ammumi ay tit-iwa chaná ay insuratku.

²⁵ Ongoongor pay nan tapina ay enkamkaman Jesus. Mu maisurat am-in nan enkamkaman Jesus, as nan

Juan 21:25

89

Juan 21:25

munnumnumku at achi ommat nan intiru ay luta ay
maepay-an nan chiyuycha liblu ay maisuratancha.

Nan kalen apo Dios (Nan fiarú ay turag) New Testament in Bontok, Eastern

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Eastern Bontok (Bontok, Eastern)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bontok, Eastern

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 24 Apr 2018 from source files dated 20 Jan 2018

1f1c8958-216d-51a9-a716-070579cb1c49